

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากที่มาใช้บริการ ในคลินิกผู้มีบุตรยาก โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ระหว่างเดือน มกราคม ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2539 จำนวน 85 คู่ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ลักษณะครอบครัว ที่อยู่ของคู่สมรส ชนิดของภาวะมีบุตรยาก ระยะเวลาที่มีบุตรยาก สาเหตุของการมีบุตรยาก ระยะเวลาในการมารับการตรวจรักษา ภาวะมีบุตรยาก จำนวนครั้งที่มารับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก และค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก นำเสนอโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

ข้อมูล	ฝ่ายหญิง		ฝ่ายชาย	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
	N = 85		N = 85	
อายุ (ปี)				
20 - 25	14	16.5	9	10.6
26 - 30	29	34.1	16	18.8
31 - 35	28	32.9	30	35.3
36 - 40	12	14.1	19	22.4
> 40	2	2.4	11	12.9
ศาสนา				
พุทธ	85	100.0	85	100.0
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	35	41.2	29	34.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	16	18.8	15	17.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย	8	9.4	10	11.8
อนุปริญญา/ประกาศนียบัตร	9	10.6	10	11.8
ปริญญาตรี	17	20.0	21	24.7
อาชีพ				
แม่บ้าน	9	10.6	-	-
รับจ้าง/ลูกจ้าง	28	32.9	33	38.8
เกษตรกรรวม	11	12.9	13	15.3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	ฝ่ายหญิง		ฝ่ายชาย	
	จำนวน(คน) N = 85	ร้อยละ	จำนวน(คน) N = 85	ร้อยละ
ค้าขาย/ธุรกิจ	16	18.8	15	17.6
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	21	24.7	24	28.2
รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัว ต่อเดือน				
< 10,000 บาท	50	58.8	50	58.8
10,001-20,000 บาท	20	23.5	20	23.5
20,001-30,000 บาท	10	11.8	10	11.8
30,001-40,000 บาท	3	3.5	3	3.5
40,001-50,000 บาท	1	1.2	1	1.2
> 50,000 บาท	1	1.2	1	1.2
ลักษณะครอบครัว				
ครอบครัวเดี่ยว	65	76.5	65	76.5
ครอบครัวขยาย	20	23.5	20	23.5
ที่อยู่ของคู่สมรส				
อยู่บ้านเดียวกัน	77	90.6	77	90.6
อยู่คนละที่	8	9.4	8	9.4
ชนิดของภาวะมีบุตรยาก				
ปฐมภูมิ	63	74.1	63	74.1
ทุติยภูมิ	22	25.9	22	25.9

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	ฝ่ายหญิง		ฝ่ายชาย	
	จำนวน(คน) N = 85	ร้อยละ	จำนวน(คน) N = 85	ร้อยละ
ระยะเวลาที่มีบุตรยาก (ปี)				
1 - 5	53	62.3	53	62.3
6 - 10	24	28.2	24	28.2
11 - 15	6	7.1	6	7.1
16 - 20	2	2.4	2	2.4
สาเหตุของการมีบุตรยาก				
ฝ่ายชาย	14	16.5	14	16.5
ฝ่ายหญิง	39	45.9	39	45.9
สองฝ่ายร่วมกัน	3	3.5	3	3.5
ยังไม่ทราบผลการวินิจฉัย	25	29.4	25	29.4
ไม่ทราบสาเหตุ	4	4.7	4	4.7
ระยะเวลาในการมารับการ				
ตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก				
< 1 ปี	56	65.9	56	65.9
1 - 2 ปี	24	28.2	24	28.2
> 2 ปี	5	5.9	5	5.9

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	ฝ่ายหญิง		ฝ่ายชาย	
	จำนวน(คน) N = 85	ร้อยละ	จำนวน(คน) N = 85	ร้อยละ
จำนวนครั้งที่มารับการตรวจ				
รักษาภาวะมีบุตรยาก				
มาครั้งแรก	15	17.7	15	17.7
2 - 10 ครั้ง	55	64.7	55	64.7
11 - 20 ครั้ง	13	15.3	13	15.3
มากกว่า 20 ครั้ง	2	2.3	2	2.3
ค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการตรวจ				
รักษาภาวะมีบุตรยาก (บาท)				
< 1,000	35	41.2	35	41.2
1,001 - 10,000	31	36.5	31	36.5
10,001 - 20,000	7	8.2	7	8.2
20,001 - 30,000	4	4.7	4	4.7
> 50,000	8	9.4	8	9.4

จากตารางที่ 1 พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 คน เป็น

คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจำนวน 85 คน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 26-30 ปี รองลงมาอยู่ในช่วง 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.1 และ 32.9 ตามลำดับ นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.0 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือรับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 32.9 และ 24.7 ตามลำดับ

คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายจำนวน 85 คน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-35 ปี รองลงมาอยู่ในช่วง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.3 และ 22.4 ตามลำดับ นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 24.7 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือรับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 38.8 และ 28.2 ตามลำดับ

รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.8 รองลงมาอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.5 ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวคิดเป็นร้อยละ 76.5 คู่สมรสส่วนใหญ่อยู่บ้านเดียวกัน ร้อยละ 90.6 ภาวะมีบุตรยากส่วนใหญ่เป็นชนิดปฐมภูมิ คิดเป็นร้อยละ 74.1 ระยะเวลาที่มีบุตรยากส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1- 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.3 สาเหตุของการมีบุตรยากส่วนใหญ่เกิดจากฝ่ายหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมายังไม่ทราบผลการตรวจวินิจฉัย คิดเป็นร้อยละ 29.4 ระยะเวลาในการมารับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากส่วนใหญ่ต่ำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.9 จำนวนครั้งที่มารับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากส่วนใหญ่มา 2-10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 64.7 และส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากต่ำกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาเสียค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 1,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.5

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความเครียด ของคู่สมรสที่มีบุตรยาก ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด รายด้านและโดยรวม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด	ฝ่ายหญิง			ฝ่ายชาย		
			ระดับ			ระดับ
	\bar{X}	S.D.	ความเครียด	\bar{X}	S.D.	ความเครียด
1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล	2.73	0.59	ปานกลาง	2.58	0.89	ปานกลาง
2. ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	2.49	0.57	เล็กน้อย	2.32	0.80	เล็กน้อย
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	2.53	0.54	ปานกลาง	2.36	0.76	เล็กน้อย

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดโดยรวม ทำให้กลุ่มสมรสที่มีบุตรยาก ฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.57, S.D. = 0.53$) เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงสุดคือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.73, S.D. = 0.59$) รองลงมาได้แก่ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.49, S.D. = 0.57$)

ส่วนกลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดโดยรวม ทำให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.44, S.D. = 0.73$) เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดสูงสุดคือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.58, S.D. = 0.89$) รองลงมาได้แก่ ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.41, S.D. = 0.75$)

เมื่อพิจารณา ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่กลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดโดยรวม ทำให้กลุ่มสมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย โดยก่อให้เกิดความเครียดแก่กลุ่มสมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลางแต่ก่อให้เกิดความเครียดแก่กลุ่มสมรสฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มสมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดด้านปัจจัยภายในและภายนอกตัวบุคคลสูงกว่าฝ่ายชาย

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่พบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเครียด ของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำนวนตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
1. ความต้องการมีบุตรของท่าน	82	96.47	3.60	1.11	83	97.65	3.16	1.20
2. การไม่มีโอกาสได้เป็นบิดาหรือมารดา	80	94.12	3.10	1.18	76	89.41	2.78	1.24
3. การไม่มีบุตรไว้สืบสกุล	78	91.76	3.14	1.16	80	94.12	3.21	1.22
4. กลัวความไม่มั่นคงของชีวิตสมรส	65	76.47	2.61	1.36	61	71.76	2.61	1.38
5. กลัวสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวหรือเพื่อนจะทราบว่าท่านมีบุตรยาก	58	68.24	2.00	1.10	55	64.71	1.95	1.10
6. กลัวการรักษาค่าจะไม่ประสบผลสำเร็จ	82	96.47	3.37	1.37	74	87.06	3.05	1.30

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด ด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
7. กลัวความเจ็บปวดและความ ไม่สบายจากการรักษา	76	89.41	2.70	0.95	65	76.47	2.58	1.36
8. กลัวอันตรายจากการตรวจ หรือรักษาภาวะมีบุตรยาก	73	85.88	2.70	1.00	66	77.65	2.41	1.23
9. ความรู้สึกสูญเสียความเป็น หญิงหรือความเป็นชายจาก การไม่มีบุตร	58	68.24	2.60	1.27	54	63.53	2.54	1.37
10. ความรู้สึกที่ตนเองไม่มี สมรรถภาพทางเพศ	50	58.82	2.06	1.13	54	63.53	2.56	1.33
11. ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า ลดลงเมื่อไม่สามารถมี บุตรได้	69	81.18	2.51	1.09	62	72.94	2.71	1.30
12. ความรู้สึกที่ร่างกายของ ตนเองมีความผิดปกติ	71	83.53	2.89	1.08	57	67.06	2.53	1.23

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด ด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
13. ความรู้สึกว่าการไม่มีบุตร เป็นมดอย	64	75.29	2.77	1.05	59	69.41	2.54	1.36
14. ความรู้สึกเศร้าโศกแต่ไม่มี ทางระบายออก	57	67.06	2.61	1.03	52	61.18	2.02	1.02
15. ความพึงพอใจในชีวิตการ แต่งงานของท่านลดลง	48	56.47	2.17	1.00	48	56.47	1.92	0.96
16. ความพึงพอใจในการมีเพศ สัมพันธ์ของท่านลดลง	46	54.12	1.98	0.91	52	61.18	1.96	0.95
17. การตัดสินใจมารับการตรวจ รักษากภาวะมีบุตรยาก	74	87.06	2.69	1.20	76	89.41	2.55	1.34
18. การตัดสินใจเลือกวิธี การรักษา	77	90.59	2.78	1.13	75	88.24	2.69	1.40

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล ที่คู่สมรส ฝ่ายหญิงพบมากที่สุด มีอยู่ 2 ปัจจัย คือ ความต้องการมีบุตรของตนเอง และกลัวการรักษาจะไม่ประสบความสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 96.47 ทั้งสองปัจจัย และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด คือ ความต้องการมีบุตรของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.11) รองลงมาได้แก่ กลัวการรักษาจะไม่ประสบความสำเร็จ การไม่มีบุตรไว้สืบสกุล และการไม่มีโอกาสได้เป็นมารดา โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 1.37, $\bar{x} = 3.14$, S.D. = 1.16 และ $\bar{x} = 3.10$, S.D. = 1.18 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ของตนเอง ลดลง คิดเป็นร้อยละ 54.12 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด รองลงมาได้แก่ กลัวสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวหรือเพื่อน ๆ จะทราบว่าคุณมีบุตรยาก และความรู้สึกที่ว่าตนเองไม่มีสมรรถภาพทางเพศ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.98$, S.D. = 0.91, $\bar{x} = 2.00$, S.D. = 1.10 และ $\bar{x} = 2.06$, S.D. = 1.13 ตามลำดับ)

ส่วนคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่พบบ่อยที่สุดคือ ความต้องการมีบุตรของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 97.65 แต่ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด คือ การไม่มีบุตรไว้สืบสกุล รองลงมาได้แก่ ความต้องการมีบุตรของตนเอง และกลัวการรักษาจะไม่ประสบความสำเร็จ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$, S.D. = 1.22, $\bar{x} = 3.16$, S.D. = 1.20 และ $\bar{x} = 3.05$, S.D. = 1.30 ตามลำดับ) และความพึงพอใจในชีวิตการแต่งงานลดลง เป็นปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.47 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด รองลงมาได้แก่ กลัวสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวหรือเพื่อน ๆ จะทราบว่าคุณมีบุตรยาก และความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ของตนเองลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.92$, S.D. = 0.96, $\bar{x} = 1.95$, S.D. = 1.10 และ $\bar{x} = 1.96$, S.D. = 0.95 ตามลำดับ)

เมื่อนำค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ทำให้เกิดความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่คู่สมรสฝ่ายหญิงจะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย ยกเว้นข้อ 3, 10 และ 11 ที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง และข้อ 4 ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดเท่ากันทั้งสองฝ่าย

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเครียด ของคู้สมรสที่มีบุตรยาก ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายนอก ตัวบุคคล รายด้านและโดยรวม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด ด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคล	ฝ่ายหญิง			ฝ่ายชาย		
			ระดับ			ระดับ
	\bar{X}	S.D.	ความเครียด	\bar{X}	S.D.	ความเครียด
1. ด้านคู้สมรส	2.68	0.91	ปานกลาง	2.39	0.92	เล็กน้อย
2. ด้านครอบครัว	2.38	0.87	เล็กน้อย	2.39	0.94	เล็กน้อย
3. ด้านเศรษฐกิจและ การเงิน	2.91	1.20	ปานกลาง	2.71	1.38	ปานกลาง
4. ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา	2.32	0.72	เล็กน้อย	2.12	0.92	เล็กน้อย
5. ด้านระบบบริการสุขภาพ	2.39	0.67	เล็กน้อย	2.23	0.79	เล็กน้อย
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	2.49	0.57	เล็กน้อย	2.32	0.80	เล็กน้อย

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคลโดยรวมก่อให้เกิดความเครียดแก่กลุ่มรสนที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.49$, S.D. = 0.57) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงสุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงิน โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.91$, S.D. = 1.20) รองลงมาได้แก่ ด้านคู่สมรส ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.68$, S.D. = 0.91) ด้านระบบบริการสุขภาพ และด้านครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.39$, S.D. = 0.67 และ $\bar{x} = 2.38$, S.D. = 0.87) ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ ด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.32$, S.D. = 0.72)

ส่วนกลุ่มรสนที่มีบุตรยากฝ่ายชาย ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลโดยรวมก่อให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.41$, S.D. = 0.75) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงสุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงิน โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.71$, S.D. = 1.38) รองลงมาได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านคู่สมรส และด้านระบบบริการสุขภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.39$, S.D. = 0.94, $\bar{x} = 2.39$, S.D. = 0.92 และ $\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.79 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ ด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.12$, S.D. = 0.92)

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคลระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย พบว่าปัจจัยภายนอกตัวบุคคลโดยรวมทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย และเมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นรายด้าน พบว่าฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านครอบครัวที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่พบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเครียด ของกลุ่มที่มีบุคลิกภาพฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ด้านคู่สมรส

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด	ฝ่ายหญิง			ฝ่ายชาย		
	N	%	ระดับความเครียด	N	%	ระดับความเครียด
			\bar{X} S.D.			\bar{X} S.D.
1. ความต้องการมีบุตรของคู่สมรส	81	95.29	3.62 1.19	82	96.47	3.59 1.25
2. การที่คู่สมรสกล่าวโทษว่าการมีบุตรยากเป็นปัญหาของท่านเพียงฝ่ายเดียว	52	61.18	2.81 1.31	49	57.65	2.37 1.25
3. การที่คู่สมรสไม่พูดคุยเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงกับท่านเกี่ยวกับเรื่องมีบุตรยาก	46	54.12	2.50 1.19	55	64.71	2.25 1.09
4. การที่ไม่ได้รับกำลังใจความเห็นใจหรือการปลอบโยนจากคู่สมรส	47	55.29	2.51 1.08	51	60.00	2.16 1.14

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด ด้านผู้สมรส	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
5. การแยกตัวและไมสนใจปัญหา เรื่องมีบุตรยากของผู้สมรส	33	38.82	2.30	1.13	44	51.76	2.11	1.10
6. การที่ผู้สมรสมีความพึงพอใจ ในชีวิตการแต่งงานลดลง	40	47.06	1.98	0.95	43	50.59	2.21	1.21
7. การที่ผู้สมรสมีความพึงพอใจ ในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง	36	42.35	1.69	0.86	48	56.47	2.02	0.96
8. การไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วย กับการรักษาภาวะมีบุตรยาก ของผู้สมรส	26	30.59	1.88	1.03	48	56.47	1.88	1.04
9. การได้รับความเจ็บปวดหรือ ความทุกข์ทรมานจากวิธีการ ตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก ของผู้สมรส	54	63.53	2.39	0.98	55	64.71	2.13	1.23

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านคู่สมรส ที่คู่สมรสที่มีบุตรยาก ฝ่ายหญิงพบมากที่สุด คือ ความต้องการมีบุตรของคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 95.29 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.19) รองลงมาได้แก่ การที่คู่สมรสกล่าวโทษว่าการมีบุตรยากเป็นปัญหาของท่านเพียงฝ่ายเดียว และการที่ไม่ได้รับกำลังใจความเห็นใจหรือการปลอบโยนจากคู่สมรส โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$, S.D. = 1.31 และ $\bar{x} = 2.51$, S.D. = 1.08 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ การที่คู่สมรสมีความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง รองลงมาได้แก่ การไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับการรักษาภาวะมีบุตรยากของคู่สมรส และการที่คู่สมรสมีความพึงพอใจในชีวิตการแต่งงานลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.69$, S.D. = 0.86, $\bar{x} = 1.88$, S.D. = 1.03 และ $\bar{x} = 1.98$, S.D. = 0.95 ตามลำดับ) และปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คือ การไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับการรักษาภาวะมีบุตรยากของคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 30.59

ส่วนคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านคู่สมรส ที่พบบ่อยที่สุด คือ ความต้องการมีบุตรของคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 96.47 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 1.25) รองลงมาได้แก่ การที่คู่สมรสกล่าวโทษว่าการมีบุตรยากเป็นปัญหาของท่านเพียงฝ่ายเดียว และการที่คู่สมรสไม่พูดคุยเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงกับท่านเกี่ยวกับเรื่องมีบุตรยาก โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.37$, S.D. = 1.25 และ $\bar{x} = 2.25$, S.D. = 1.09 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ การไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับการรักษาภาวะมีบุตรยากของคู่สมรส รองลงมาได้แก่ การที่คู่สมรสมีความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง และการแยกตัวและไม่สนใจปัญหาเรื่องมีบุตรยากของคู่สมรส โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.88$, S.D. = 1.04, $\bar{x} = 2.02$, S.D. = 0.96 และ $\bar{x} = 2.11$, S.D. = 1.10 ตามลำดับ) และปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คือ การที่คู่สมรสมีความพึงพอใจในชีวิตการแต่งงานลดลง คิดเป็นร้อยละ 50.59

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ทำให้เกิดความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดส่วนใหญ่มากกว่าฝ่ายชายเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อ 6 และ 7 ที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง และข้อ 8 ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดเท่ากันทั้งสองฝ่าย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่พบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเครียด ของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ด้านครอบครัว

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด ด้านครอบครัว	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
1. ความต้องการมีหลานของ ปู่ ย่า ตา ยาย	75	88.24	3.21	1.26	78	91.76	3.42	1.24
2. การที่สมาชิกในครอบครัว ทราบว่าท่านมีบุตรยาก	70	82.35	2.30	1.05	75	88.24	2.32	1.16
3. การที่สมาชิกในครอบครัว คิดว่าการมีบุตรยากเป็น สิ่งผิดปกติ	71	83.53	2.39	0.99	64	75.29	2.06	1.10
4. การที่สมาชิกในครอบครัว ไม่เข้าใจความรู้สึกของ ท่านและคู่สมรส	50	58.82	2.28	1.03	55	64.71	2.29	1.08

ตารางที่ 6 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านครอบครัว								
ระดับ								
5. การที่สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยากของท่าน	40	47.06	1.90	0.96	46	54.12	2.15	1.19
6. การที่สมาชิกในครอบครัวเกิดความไม่สบายใจเกี่ยวกับเรื่องมีบุตรยากของท่าน	60	70.59	2.28	0.99	63	74.12	2.44	1.13
ระดับ								

จากตารางที่ 6 พบว่าปัจจัยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านครอบครัว ที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบมากที่สุด คือ ความต้องการมีหลานของ ปู่ ย่า ตา ยาย คิดเป็นร้อยละ 88.24 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$, S.D. = 1.26) รองลงมาได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวคิดว่าการมีบุตรยากเป็นสิ่งที่ผิดปกติ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.39$, S.D. = 0.99) ส่วนการที่สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยาก เป็นปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.06 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.90$, S.D. = 0.96)

ส่วนคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายนั้น ปัจจัยด้านครอบครัว ที่พบบ่อยที่สุด คือ ความต้องการมีหลานของ ปู่ ย่า ตา ยาย คิดเป็นร้อยละ 91.76 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 1.24) รองลงมาได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวเกิดความไม่สบายใจเกี่ยวกับเรื่องมีบุตรยากของท่าน โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.44$, S.D. = 1.13) ส่วนการที่สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยาก เป็นปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.12 และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ การที่สมาชิกในครอบครัวคิดว่าการมีบุตรยากเป็นสิ่งที่ผิดปกติ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.06$, S.D. = 1.10)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ทำให้เกิดความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าคู่สมรสฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิงเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อ 3 ที่ฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย

จากตารางที่ 7 พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย พบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านเศรษฐกิจ และการเงิน ร้อยละ 91.76 และ 90.59 ตามลำดับ และก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากทั้งสองฝ่ายในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียด พบว่าฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย ($\bar{x} = 2.91$, S.D. = 1.20 และ $\bar{x} = 2.71$, S.D. = 1.38 ตามลำดับ)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียดด้าน สังคม วัฒนธรรมและศาสนา	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
"เมื่อไรจะมีบุตร"	81	95.29	3.14	1.36	77	90.59	2.75	1.26
5. การที่เพื่อนร่วมงานและ เพื่อน ๆ ทราบว่าท่านมี บุตรยาก	79	92.94	2.27	1.09	75	88.24	2.32	1.21
6. การที่สังคมมองว่าการมีบุตร ยากเป็นปัญหาของท่านเพียง ฝ่ายเดียว	59	69.41	2.19	1.36	65	76.47	2.35	1.14
7. การที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ ทางจิตใจจากเพื่อนและบุคคล อื่น ๆ ในสังคมอย่างแท้จริง	48	56.47	1.98	1.00	53	62.35	2.00	1.06
8. การที่บุคคลรอบ ๆ ช้าง พยายามหลีกเลี่ยงไม่พูดถึง เรื่องการตั้งครรภ์ การเลี้ยง บุตร หรือเรื่องที่เกี่ยวข้อ								

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียดด้าน สังคม วัฒนธรรมและศาสนา	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
9. การที่บุคคลรอบ ๆ ช้างแสดง ความสงสัยหรือเห็นใจต่อ การไม่มีบุตรของท่าน	45	52.94	1.89	1.01	47	55.29	2.02	1.23
10. การที่เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิด ตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร	72	84.71	2.32	1.10	67	78.82	2.19	1.17
11. ความเชื่อว่าการไม่มีบุตร เกิดจากการลงโทษของสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์	78	91.76	2.51	1.13	69	81.18	2.29	1.25
12. ความเชื่อว่าการไม่มีบุตร เกิดจากการทำผิดในอดีต เช่น การทำแท้ง การเที่ยว หญิงโสเภณี เป็นต้น	32	37.65	2.03	0.93	35	41.18	1.80	0.99

จากตารางที่ 8 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา ที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบมากที่สุด คือ การถูกถามจากบุคคลรอบๆ ช่าง ว่า "ตั้งครรภ์หรือยัง" "เมื่อไรจะมีบุตร" คิดเป็นร้อยละ 95.29 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.14$, S.D. = 1.36) รองลงมาได้แก่ การที่เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.51$, S.D. = 1.13) และความเชื่อที่ว่า การไม่มีบุตรเกิดจากการทำผิดในอดีต เช่น การทำแท้ง การเที่ยวหญิงโสเภณี เป็นต้น เป็นปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.88 ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ การที่บุคคลรอบ ๆ ช่างพยายามหลีกเลี่ยงไม่พูดถึงเรื่องการตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูบุตร หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กต่อหน้าท่าน รองลงมาได้แก่ การที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางจิตใจจากเพื่อนและบุคคลอื่นๆ ในสังคมอย่างแท้จริง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.89$, S.D. = 1.01 และ $\bar{x} = 1.98$, S.D. = 1.00 ตามลำดับ)

ส่วนคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา ที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมากที่สุด คือ การถูกถามจากบุคคลรอบ ๆ ช่าง ว่า "เมื่อไรจะมีบุตร" คิดเป็นร้อยละ 90.59 และเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$, S.D. = 1.26) รองลงมาได้แก่ การที่สังคมไม่ยอมรับวิธีการรักษาภาวะมีบุตรยาก เช่น การผสมเทียมโดยใช้น้ำอสุจิของผู้อื่น เป็นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.57$, S.D. = 1.41) และความเชื่อที่ว่า การไม่มีบุตรเกิดจากการทำผิดในอดีต เช่น การทำแท้ง การเที่ยวหญิงโสเภณี เป็นต้น เป็นปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.82 และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด รองลงมาได้แก่ ความเชื่อที่ว่า การไม่มีบุตรเกิดจากการลงโทษของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.79$, S.D. = 0.86 และ $\bar{x} = 1.80$, S.D. = 0.99 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ทำให้เกิดความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าปัจจัยข้อ 2, 4, 9, 10, 11 และ 12 เป็นข้อที่คู่สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย ส่วนปัจจัยข้อ 1, 3, 5, 6, 7 และ 8 เป็นข้อที่คู่สมรสฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างที่พบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเครียด ของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำนวนตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ด้านระบบบริการสุขภาพ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านระบบบริการสุขภาพ	ฝ่ายหญิง			ฝ่ายชาย		
	N	%	\bar{X} S.D.	N	%	\bar{X} S.D.
1. ความไม่เป็นส่วนตัวของสถานที่ที่ปรึกษาและห้องตรวจ	59	69.41	1.76 0.97	62	72.94	1.87 1.19
2. ความสามารถของแพทย์ที่ทำการรักษา	62	72.94	2.47 1.24	68	80.00	2.28 1.33
3. แพทย์พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตทำก่อนที่จะเปิดเผยร่างกายหรือเปิดเผยร่างกายของท่านมากเกินไป	40	47.06	1.98 1.00	51	60.00	2.02 1.12
4. แพทย์พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยาก วิธีการ						

ตารางที่ 9 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
ปัจจัยก่อให้เกิด ความเครียดด้าน ระบบบริการสุขภาพ								
ตรวจรักษาและการปฏิบัติตัว น้อยเกินไป	61	71.76	2.34	1.09	58	68.24	2.55	1.29
5. แพทย์ พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ ให้ข้อมูลไม่ตรงกัน	36	42.35	2.36	1.10	45	52.94	2.36	1.17
6. การที่ไม่ได้รับคำตอบเมื่อมี ข้อสงสัย	41	48.24	2.63	1.34	49	57.65	2.49	1.21
7. การสื่อสารของแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ไม่เหมาะสม เช่นพูดเร็ว พูดสั้น พูดคุยน้อยเกินไป ใช้ศัพท์ทางการแพทย์ แพทย์ เป็นต้น	49	57.65	2.53	1.06	56	65.88	2.41	1.25
8. แพทย์ พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ ไม่เข้าใจความรู้สึกของทำ อย่างแท้จริง	60	70.59	2.32	1.30	63	74.12	2.54	1.22

ตารางที่ 9 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านระบบบริการสุขภาพ								
								ระดับความเครียด
9. ความห่างเหินและการไม่ให้ความสนใจของแพทย์พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่	44	51.76	2.18	1.08	47	55.29	2.66	1.34
10. การรบกวนประวัติดูแลตามเกี่ยวกับเรื่องกรณีพิเศษ	69	81.18	1.58	0.86	67	78.82	1.78	0.92
11. การตรวจวินิจฉัยหรือการรักษาในช่วงเวลาที่แพทย์กำหนด เช่น การตรวจสอบผลร่วมเพศ เป็นต้น	61	71.76	1.95	0.99	68	80.00	2.21	1.15
12. ความถี่ในการมารับการตรวจรักษา	76	89.41	2.15	1.12	73	85.88	2.23	1.12
13. ระยะเวลาอันยาวนานที่ใช้ในการตรวจรักษา	77	90.59	2.57	1.15	74	87.06	2.69	1.12

ตารางที่ 9 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียดด้าน ระบบบริการสุขภาพ								
								ระดับ ความเครียด
14. การที่ต้องปฏิบัติตามแผนการ รักษาเป็นระยะเวลานานเช่น การวัดอุณหภูมิ การรับประทาน ยา การฉีดยา เป็นต้น	70	82.35	2.47	1.18	65	76.47	2.37	1.27
15. การมีเพศสัมพันธ์ตามแผน การรักษา	69	81.18	2.07	1.19	68	80.00	1.87	1.01
16. อาการแทรกซ้อนจากการ รักษาด้วยยอร์โมน	37	43.53	2.19	0.94	30	35.29	2.30	1.21
17. ท่าที่ใช้ในการตรวจ	49	57.65	2.16	1.09	38	44.71	1.68	0.96
18. ความยุ่งยาก ขั้นตอนของวิธี การตรวจรักษา	69	81.18	2.39	1.06	62	72.94	2.23	1.12
19. การตรวจที่ลูกค้าเข้าไปใน ร่างกาย	60	70.59	2.23	1.02	49	57.65	2.08	0.98

ตารางที่ 9 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง						ฝ่ายชาย					
	ปัจจัยก่อให้เกิด			ระดับ			ปัจจัยหญิง			ระดับ		
	N	%	\bar{X}	S.D.	ความเครียด	ระดับ	N	%	\bar{X}	S.D.	ความเครียด	ระดับ
20. ความเจ็บปวดจากวิธีการตรวจรักษา	61	71.76	2.53	0.98	ปานกลาง	44	51.76	1.96	1.01	เล็กน้อย		
21. ความไม่สุขสบายจากวิธีการตรวจรักษา	60	70.59	2.33	1.13	เล็กน้อย	41	48.24	1.90	1.11	เล็กน้อย		
22. การเดินทางมาตรวจรักษา	80	94.12	2.29	1.25	เล็กน้อย	77	90.59	2.26	1.24	เล็กน้อย		
23. การรอคอยผลการตรวจรักษา	83	97.65	2.82	1.25	ปานกลาง	77	90.59	2.78	1.12	ปานกลาง		
24. เมื่อทราบผลการวินิจฉัยว่ามีบุตรยาก	78	91.76	3.19	1.28	ปานกลาง	75	88.24	2.87	1.30	ปานกลาง		
25. การตรวจหาสาเหตุของการมีบุตรยากไม่ได้	65	76.47	2.89	1.32	ปานกลาง	62	72.94	3.15	1.21	ปานกลาง		
26. ความล้มเหลวในการรักษา	57	67.06	3.44	1.28	ปานกลาง	58	68.24	3.29	1.36	ปานกลาง		
27. การตรวจรักษาทำให้ท่านไม่สามารถวางแผนในอนาคตได้	59	69.41	2.56	1.41	ปานกลาง	50	58.82	2.32	1.32	เล็กน้อย		

ตารางที่ 9 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง				ฝ่ายชาย			
	N	%	\bar{X}	S.D.	N	%	\bar{X}	S.D.
ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียดด้าน ระบบบริการสุขภาพ								
								ระดับ ความเครียด
28. แบบแผนการดำเนินชีวิตของ ท่านเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก การตรวจรักษา	45	52.94	2.09	1.26	43	50.59	2.21	1.23
29. การตรวจรักษามีผลกระทบต่อ ท่านอย่างไร	63	74.12	2.29	1.08	53	62.35	2.21	1.03
30. การที่ต้องอยู่ภายใต้แผนการ รักษาของแพทย์	75	88.24	2.11	1.12	71	83.53	1.94	1.12

จากตารางที่ 9 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านระบบบริการสุขภาพ ที่คู่สมรส ฝ่ายหญิงพบมากที่สุด คือ การรอคอยผลการตรวจรักษา คิดเป็นร้อยละ 97.65 และปัจจัยที่พบน้อยที่สุด คือ แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลไม่ตรงกัน คิดเป็นร้อยละ 42.35 ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด คือ ความล้มเหลวในการรักษา รองลงมาได้แก่ เมื่อทราบผลการวินิจฉัยว่ามีบุตรยาก และการตรวจหาสาเหตุของการมีบุตรยากไม่ได้ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$, S.D.=1.28, $\bar{x} = 3.19$, S.D.= 1.28 และ $\bar{x} = 2.89$, S.D.= 1.32 ตามลำดับ) และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ การซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ รองลงมาได้แก่ ความไม่เป็นส่วนตัวของสถานที่ซักประวัติและห้องตรวจ และการตรวจวินิจฉัยหรือการรักษาในช่วงเวลาที่แพทย์กำหนด เช่น การตรวจสอบหลังร่วมเพศ เป็นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x}=1.58$, S.D.= 0.86, $\bar{x}= 1.76$, S.D.=0.97 และ $\bar{x}=1.95$, S.D.=0.99 ตามลำดับ)

ส่วนปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมากที่สุดมีอยู่ 2 ปัจจัย คือ การเดินทางมาตรวจรักษา และการรอคอยผลการรักษา คิดเป็นร้อยละ 90.59 และปัจจัยที่พบน้อยที่สุดคือ อาการแทรกซ้อนจากการรักษาด้วยฮอร์โมน คิดเป็นร้อยละ 35.29 ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด คือ ความล้มเหลวในการรักษา รองลงมาได้แก่ การตรวจหาสาเหตุของการมีบุตรยากไม่ได้ และเมื่อทราบผลการวินิจฉัยว่ามีบุตรยาก โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}= 3.29$, S.D.= 1.36, $\bar{x}= 3.15$, S.D.= 1.21 และ $\bar{x}= 2.87$, S.D.= 1.30 ตามลำดับ) และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ ท่าที่ใช้ในการตรวจ รองลงมาได้แก่ การซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ตามแผนการรักษา และความไม่เป็นส่วนตัวของสถานที่ซักประวัติและห้องตรวจ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 1.68$, S.D. = 0.96, $\bar{x} = 1.78$, S.D. = 0.92, $\bar{x} = 1.87$, S.D.= 1.01 และ $\bar{x} = 1.87$, S.D. = 1.19 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ทำให้เกิดความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่คู่สมรสฝ่ายหญิงจะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย ยกเว้นข้อ 1, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 25 และ 28 ที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง และข้อ 5 ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดเท่ากันทั้งสองฝ่าย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด รายด้านและโดยรวม ระหว่างคู่สมรส ที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความเครียด	ค่า t
1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล				
ฝ่ายหญิง	2.73	0.59	ปานกลาง	
ฝ่ายชาย	2.58	0.89	ปานกลาง	1.31
2. ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล				
ฝ่ายหญิง	2.49	0.57	เล็กน้อย	
ฝ่ายชาย	2.32	0.80	เล็กน้อย	1.60
2.1 ด้านคู่สมรส				
ฝ่ายหญิง	2.68	0.91	ปานกลาง	
ฝ่ายชาย	2.39	0.92	เล็กน้อย	2.06*
2.2 ด้านครอบครัว				
ฝ่ายหญิง	2.38	0.87	เล็กน้อย	
ฝ่ายชาย	2.39	0.94	เล็กน้อย	-0.07
2.3 ด้านเศรษฐกิจและ การเงิน				
ฝ่ายหญิง	2.91	1.20	ปานกลาง	
ฝ่ายชาย	2.71	1.38	ปานกลาง	0.96
2.4 ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา				
ฝ่ายหญิง	2.32	0.72	เล็กน้อย	
ฝ่ายชาย	2.12	0.92	เล็กน้อย	1.54

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียด	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความเครียด	ค่า t
2.5 ด้านระบบบริการ				
สุขภาพ				
ฝ่ายหญิง	2.39	0.67	เล็กน้อย	
ฝ่ายชาย	2.23	0.79	เล็กน้อย	1.44
โดยรวม				
ฝ่ายหญิง	2.53	0.54	ปานกลาง	
ฝ่ายชาย	2.36	0.76	เล็กน้อย	1.65

* $p < .05$

จากตารางที่ 10 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดโดยรวม ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยาก ฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย โดยก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลางและฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย แต่เมื่อทดสอบด้วยสถิติแล้ว ไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้านคู่สมรส เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงสูงกว่าฝ่ายชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.06, p < .05$) ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านอื่น ๆ ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายในระดับเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียด จะพบว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายเกือบทุกด้าน ยกเว้นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้านครอบครัว ที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิงเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อทดสอบด้วยสถิติแล้ว ไม่มีความแตกต่างกัน

ข้อมูลเพิ่มเติม

ข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด มีดังต่อไปนี้

คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง จำนวน

- 1 คนบอกว่าเมื่อเป็นประจำเดือน ทำให้เกิดความเครียดมากที่สุด
- 1 คนบอกว่าเมื่อเห็นหญิงมีครรภ์หรือเด็ก ๆ ทำให้เกิดความเครียดมาก
- 4 คนบอกว่ากลัวสามีไปมีภรรยาใหม่ ทำให้เกิดความเครียดมากที่สุด
- 4 คนบอกว่ากลัวไม่มีคนดูแลเมื่ออายุมากขึ้น ทำให้เกิดความเครียดมาก
- 1 คนบอกว่าการที่ได้รับความแนะนำจากผู้ใหญ่หรือผู้หวังดีบ่อย ๆ ซึ่งบางครั้งปฏิบัติไม่ได้ ทำให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย
- 2 คนบอกว่าแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับและให้คำแนะนำดีมาก

คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย จำนวน

- 1 คนบอกว่าเมื่อทราบว่าภรรยาเป็นประจำเดือน ทำให้เกิดความเครียดมากที่สุด
- 2 คนบอกว่ารู้สึกที่ชีวิตไม่มีจุดหมาย ทำให้เกิดความเครียดมาก
- 1 คนบอกว่าเมื่อถูกเพื่อน ๆ ล้อว่าทำลูกไม่เป็น ทำให้เกิดความเครียดมาก
- 1 คนบอกว่าเมื่อเห็นเพื่อนๆ มีความสุขขณะที่เล่นกับลูกๆ ทำให้เกิดความเครียดมาก
- 1 คนบอกว่าเมื่อเห็นเด็กๆ วิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน ทำให้เกิดความเครียดมาก
- 1 คนบอกว่ากลัวความผิดพลาดของแพทย์ ทำให้เกิดความเครียดเล็กน้อย
- 1 คนบอกว่ากลัวความผิดพลาดที่เกิดจากการรักษา ทำให้เกิดความเครียดมากที่สุด
- 1 คนบอกว่ากลัวว่าจะไม่ได้บุตรที่สมบูรณ์เนื่องจากไม่ได้มีเอง โดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความเครียดมาก

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียด

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคณาจารย์ที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามพฤติกรรมการเผชิญความเครียด รายด้านและโดยรวม

พฤติกรรมการเผชิญความเครียด	ฝ่ายหญิง			ฝ่ายชาย		
	ระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรม			ระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรม		
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
1. ด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา						
ปัญหา	2.95	0.71	ปานกลาง	2.82	0.84	ปานกลาง
2. ด้านการจัดการกับอารมณ์						
อารมณ์	2.09	0.65	นาน ๆ ครั้ง	2.07	0.73	นาน ๆ ครั้ง
3. ด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม						
อ้อม	3.13	0.65	ปานกลาง	2.75	0.71	ปานกลาง
โดยรวม	2.72	0.53	ปานกลาง	2.55	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าคํุสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีความถี่ของการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมมากที่สุด โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.13$, S.D. = 0.65) รองลงมาได้แก่ ด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา มีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ($\bar{x} = 2.95$, S.D. = 0.71) ส่วนด้านการจัดการกับอารมณ์เป็นด้านที่ใช้บ่อยที่สุด มีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{x} = 2.09$, S.D. = 0.65)

ส่วนคํุสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย มีความถี่ของการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.55$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหามากที่สุด โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$, S.D. = 0.84) รองลงมาได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม ซึ่งมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ($\bar{x} = 2.75$, S.D. = 0.71) ส่วนด้านการจัดการกับอารมณ์เป็นด้านที่ใช้บ่อยที่สุด มีระดับความถี่ในการใช้บ่อยอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{x} = 2.07$, S.D. = 0.73)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียด ของคํุสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย พบว่าคํุสมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียด โดยรวม และรายด้านทุกด้าน สูงกว่าฝ่ายชาย

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมกรรมการเผชิญความเครียดของ
 คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำนวนตามพฤติกรรมกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญ
 หน้าที่กับปัญหา

พฤติกรรมกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ เผชิญหน้าที่กับปัญหา	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ระบายความเครียดด้วยการออก แรงหรือออกกำลังกาย	1.88	0.98	2.22	1.07
2. คิดหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไข ปัญหาหรือควบคุมสถานการณ์	2.75	1.23	2.65	1.23
3. นุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคน ที่เคยมีประสบการณ์หรือกำลังอยู่ ในภาวะมีบุตรยากเช่นเดียวกัน	3.11	1.22	2.68	1.23
4. พิจารณาปัญหาอย่างละเอียด รอบคอบ	3.49	1.00	3.28	1.16

ตารางที่ 12 (ต่อ)

พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ เผชิญหน้ากับปัญหา	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
5. พยายามควบคุมสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นเท่าที่สามารถทำได้	3.06	1.19	ปานกลาง	3.01	1.28	ปานกลาง
6. พยายามค้นหาความหมายของ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น	3.24	1.21	ปานกลาง	3.09	1.28	ปานกลาง
7. พยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	3.52	1.12	บ่อยครั้ง	3.28	1.20	ปานกลาง
8. แสวงหาแหล่งที่ทำให้เกิดความ สุขสบายหรือขอความช่วยเหลือ จากครอบครัวหรือเพื่อน	2.37	1.25	นาน ๆ ครั้ง	2.40	1.25	นาน ๆ ครั้ง
9. พยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะ มีบุตรยากและวิธีการรักษา	3.71	1.05	บ่อยครั้ง	3.18	1.30	ปานกลาง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ เผชิญหน้ากับปัญหา				
				ระดับความถี่ใน การใช้พฤติกรรม
10. พยายามทดลองแก้ไขปัญหาด้วย วิธีต่าง ๆ	3.01	1.22	2.74	1.25
11. พยายามนำประสบการณ์ในอดีตที่ เคยเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาค้าง หรือช่วยจัดการกับสถานการณ์ ที่เผชิญอยู่	2.41	1.26	2.49	1.34
12. พยายามแยกแยะปัญหาออกเป็น ส่วนย่อย ๆ เพื่อที่จะสามารถจัด การกับปัญหาได้ดีขึ้น	2.86	1.10	2.72	1.18
13. ตั้งเป้าหมายเพื่อช่วยในการ แก้ไขปัญหา	2.98	1.13	2.95	1.26

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหาที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงใช้มากที่สุด คือ การพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 1.05) รองลงมาได้แก่ การพยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 1.12) และการพิจารณาปัญหาอย่างละเอียดรอบคอบ โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = 1.00) ส่วนพฤติกรรมที่ใช้ น้อยที่สุด คือ การระบายความเครียดด้วยการออกกำลังกายหรือออกกำลังกาย รองลงมาได้แก่ การแสวงหาแหล่งที่ทำให้เกิดความสุขสบายหรือขอความช่วยเหลือจากครอบครัวหรือเพื่อน และการพยายามนำประสบการณ์ในอดีตที่เคยใช้มาช่วยแก้ไขปัญหาคั้งนี้หรือช่วยจัดการกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{x} = 1.88$, S.D. = 0.98 , $\bar{x} = 2.37$, S.D. = 1.25 และ $\bar{x} = 2.41$, S.D. = 1.26 ตามลำดับ)

ส่วนพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา ที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายใช้มากที่สุดมีอยู่ 2 พฤติกรรม คือ การพิจารณาปัญหาอย่างละเอียดรอบคอบ และพยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 1.16 และ $\bar{x} = 3.28$, S.D. = 1.20 ตามลำดับ) รองลงมาได้แก่ การพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 1.30) พฤติกรรมที่ใช้ น้อยที่สุด คือ การระบายความเครียดด้วยการออกกำลังกายหรือออกกำลังกาย รองลงมาได้แก่ การแสวงหาแหล่งที่ทำให้เกิดความสุขสบายหรือขอความช่วยเหลือจากครอบครัวหรือเพื่อน และการพยายามนำประสบการณ์ในอดีตที่เคยใช้ มาช่วยแก้ไขปัญหาคั้งนี้หรือช่วยจัดการกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{x} = 2.22$, S.D. = 1.07, $\bar{x} = 2.40$, S.D. = 1.25 และ $\bar{x} = 2.49$, S.D. = 1.34 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา ระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ จะพบว่าส่วนใหญ่แล้ว คู่สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย ยกเว้นข้อ 1, 8 และ 11 ที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมความเครียดของ
 คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามพฤติกรรมการเครียดด้านการจัดการ
 กับอารมณ์

พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ จัดการกับอารมณ์	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ระดับความถี่ใน การใช้พฤติกรรม				
1. เก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียว	3.02	1.34	ปานกลาง	2.65
2. รับประทานอาหารมากขึ้น ^{ขึ้น} สุกหรือ หรือเคี้ยวหนักแรง	1.55	0.96	นาน ๆ ครั้ง	2.11
3. สร้างจินตนาการขึ้นใหม่เพื่อลอบ ใจตนเอง	2.44	1.29	นาน ๆ ครั้ง	2.48
4. เตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลว ร้ายที่อาจเกิดขึ้น	2.79	1.33	ปานกลาง	2.87
5. ระบายออกด้วยการพูด เอะอะ โวยวาย ส่ายส่าง สบต้อสาน	1.46	0.87	ไม่เคย	1.55
			นาน ๆ ครั้ง	0.93
			ปานกลาง	1.33
			นาน ๆ ครั้ง	1.35
			นาน ๆ ครั้ง	1.29
			ปานกลาง	1.31
			นาน ๆ ครั้ง	0.93

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ จัดการกับอารมณ์	2.64	1.23	2.15	1.18
				ระดับความถี่ใน การใช้พฤติกรรม
6. กระวนกระวาย หงุดหงิด	2.64	1.23	2.15	1.18
7. กล่าวโทษบุคคลอื่นว่าเป็นต้นเหตุ ให้เกิดปัญหาหรือสถานการณ์ที่ท้อ เฟื่องอยู่	1.44	0.76	1.48	0.93
8. ระบายความเครียดกับคนอื่นหรือ สิ่งของ	1.46	0.77	1.49	0.88
9. แยกตัวอยู่คนเดียวเงียบๆ	1.99	1.17	1.81	1.08
				นาน ๆ ครั้ง

จากตารางที่ 13 พบว่า พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ที่
 คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ใช้มากที่สุด คือ การเก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียว โดยมีระดับ
 ความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 1.34) รองลงมาได้แก่
 การเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลวร้ายที่อาจเกิดขึ้น และการกระวนกระวาย หงุดหงิด โดยมี
 ระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.79$, S.D. = 1.33 และ $\bar{x} =$
 2.64 , S.D. = 1.23 ตามลำดับ) ส่วนพฤติกรรมการเผชิญความเครียดที่คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่เคย
 ใช้เลย ได้แก่ การกล่าวโทษบุคคลอื่นว่าเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ ระบาย
 ความเครียดกับคนอื่นหรือสิ่งของ และระบายออกด้วยการพูดเอะอะ โวยวาย สบประมาท สบถสาบาน
 ($\bar{x} = 1.44$, S.D. = 0.76 , $\bar{x} = 1.46$, S.D. = 0.77 และ $\bar{x} = 1.46$, S.D. = 0.87
 ตามลำดับ)

พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ ที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย
 ใช้มากที่สุด คือ การเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลวร้ายที่อาจเกิดขึ้น มีระดับความถี่ในการใช้
 พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.87$, S.D. = 1.31) รองลงมาได้แก่ การเก็บเป็น
 ความกังวลใจอยู่คนเดียว โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.65$,
 S.D. = 1.33) และพฤติกรรมที่ฝ่ายชายไม่เคยใช้เลย ได้แก่ การกล่าวโทษบุคคลอื่นว่าเป็นต้น
 เหตุให้เกิดปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ และการระบายความเครียดกับคนอื่นหรือสิ่งของ ($\bar{x} =$
 1.48 , S.D. = 0.93 และ $\bar{x} = 1.49$, S.D. = 0.88 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้าน
 การจัดการกับอารมณ์ ระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่
 แล้ว คู่สมรสฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดสูงกว่า
 ฝ่ายหญิง ยกเว้นข้อ 1, 6 และ 9 ที่ฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรม
 การเผชิญความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดของ
 ผู้สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จำแนกตามพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ไขปัญหา
 ทางอ้อม

พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ แก้ไขปัญหาทางอ้อม	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ปลอดภัยตนเองว่าทุกสิ่งทุกอย่าง จะดีขึ้นเอง	3.41	1.11	ปานกลาง	2.96	1.05	ปานกลาง
2. ยอมรับปัญหาและเข้าใจว่าทุกสิ่ง ทุกอย่างสามารถเลวร้ายลงได้	2.79	1.25	ปานกลาง	2.69	1.26	ปานกลาง
3. พยายามไม่คิดถึงสิ่งรบกวนจิตใจ หรือปัญหานั้น ๆ และคิดถึงเรื่อง อื่นแทน	3.12	0.98	ปานกลาง	2.87	1.02	ปานกลาง
4. ปล่อยให้บุคคลอื่นช่วยแก้ไขปัญหา หรือควบคุมสถานการณ์แทน	1.40	0.76	ไม่เคย	1.38	0.79	ไม่เคย

ตารางที่ 14 (ต่อ)

พฤติกรรมและการเผชิญ ความเครียดด้านการ แก้ปัญหาทางอารมณ์	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
5. พยายามหาอะไรทำเพื่อไม่ให้ อยู่ว่าง	3.53	1.02	3.06	1.18
6. ยอมรับว่าตนเองมีบุคลิก 7. สวดมนต์ภาวนาหรือกราบไหว้ ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	3.69	1.11	3.06	1.50
8. ยอมรับปัญหาเพราะรู้สึกอึดอัด หมดหวัง	3.46	1.34	2.53	1.37
9. ยอมรับปัญหาเพราะคิดว่าเป็นโชค ชะตาหรือเวรกรรมของตนเอง	2.65	1.23	2.08	1.25
10. เข้าใจโดยตั้งความหวังว่าวัน พรุ่งนี้ทุกสิ่งทุกอย่างจะคลี่คลายไป ในทางที่ดีขึ้น	2.75	1.27	2.29	1.27
	3.24	1.24	2.65	1.25

ระดับความถี่ใน
การใช้พฤติกรรมระดับความถี่ใน
การใช้พฤติกรรมระดับความถี่ใน
การใช้พฤติกรรมระดับความถี่ใน
การใช้พฤติกรรม

ตารางที่ 14 (ต่อ)

พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียดด้านการ แก้ปัญหาทางอ้อม	ฝ่ายหญิง (N = 85)		ฝ่ายชาย (N = 85)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
11. สงบสติอารมณ์ ผ่อนปรนไปตาม สถานการณ์ที่เกิดขึ้น	3.42	1.11	3.06	1.23
12. ยอมรับปัญหาและพยายามหา เหตุผลที่ดีที่สุดของการไม่มีบุตร	3.42	1.13	3.15	1.19
13. มองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็น เรื่องปกติของชีวิตที่ทุกคนจะต้อง เผชิญกับปัญหา	3.44	1.10	3.25	1.13
14. มองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าไม่ใช่สิ่งที่ รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้	3.52	1.02	3.42	1.20

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมที่คู้สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงใช้มากที่สุด คือ การยอมรับว่าตนเองมีบุตรยาก โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.69$, S.D. = 1.11) รองลงมาได้แก่ การพยายามหาอะไรทำเพื่อไม่ให้ยู่ว่าง และมองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าไม่ใช่สิ่งที่รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 1.02 และ $\bar{x} = 3.52$, S.D. = 1.02 ตามลำดับ) และพฤติกรรมที่ฝ่ายหญิงไม่เคยใช้เลย ได้แก่ การปล่อยให้บุคคลอื่นช่วยแก้ไขปัญหาหรือควบคุมสถานการณ์แทน ($\bar{x} = 1.40$, S.D. = 0.76)

ส่วนพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม ที่คู้สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายใช้มากที่สุด คือ การมองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าไม่ใช่สิ่งที่รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 1.20) รองลงมาได้แก่ การมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องปกติของชีวิตที่ทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหา และยอมรับปัญหาและพยายามหาเหตุผลที่ดีของการไม่มีบุตร โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 1.13 และ $\bar{x} = 3.15$, S.D. = 1.19 ตามลำดับ) และพฤติกรรมที่ฝ่ายชายไม่เคยใช้เลย ได้แก่ การปล่อยให้บุคคลอื่นช่วยแก้ไขปัญหาหรือควบคุมสถานการณ์แทน ($\bar{x} = 1.38$, S.D. = 0.79)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมระหว่างคู้สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเป็นรายข้อ พบว่าคู้สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายทุกข้อ

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบพฤติกรรมการเผชิญความเครียด รายด้าน และโดยรวม ระหว่าง
 กลุ่มรลที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

พฤติกรรมการเผชิญ ความเครียด	ระดับความถี่ในการใช้		ค่า t
	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา			
ฝ่ายหญิง	2.95	0.71	ปานกลาง
ฝ่ายชาย	2.82	0.84	ปานกลาง 1.07
2. ด้านการจัดการกับอารมณ์			
ฝ่ายหญิง	2.09	0.65	นาน ๆ ครั้ง
ฝ่ายชาย	2.07	0.73	นาน ๆ ครั้ง 0.18
3. ด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม			
ฝ่ายหญิง	3.13	0.65	ปานกลาง
ฝ่ายชาย	2.75	0.71	ปานกลาง 3.69***
โดยรวม			
ฝ่ายหญิง	2.72	0.53	ปานกลาง
ฝ่ายชาย	2.55	0.63	ปานกลาง 1.99*

* $p < .05$ *** $p < .001$

จากตารางที่ 15 พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย มีการใช้พฤติกรรม การเผชิญความเครียดโดยรวม ด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา ด้านการจัดการกับอารมณ์และด้านการ แก้ปัญหาทางอ้อม อยู่ในระดับเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติ- กรรมการเผชิญความเครียด จะพบว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติ- กรรมการเผชิญความเครียด โดยรวม และด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม สูงกว่าฝ่ายชาย อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .001 ตามลำดับ ($t = 1.99, p < .05$ และ $t = 3.69, p < .001$ ตามลำดับ) ส่วนด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา และด้านการจัดการกับอารมณ์ ฝ่ายหญิง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความถี่ในการใช้พฤติกรรม การเผชิญความเครียด สูงกว่าฝ่ายชายทั้งสองด้าน แต่เมื่อทดสอบด้วยสถิติแล้ว พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

ข้อมูลเพิ่มเติม

ข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามพฤติกรรมกาเผชิญความเครียด มีดังต่อไปนี้

คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเผชิญความเครียดโดยการ

ไปเที่ยวบ่อยครั้ง จำนวน 2 คน

ไปทำบุญบ่อยครั้ง จำนวน 1 คน

ไปวัดบ่อยครั้ง จำนวน 1 คน

ฟังเพลงบ่อยครั้ง จำนวน 1 คน

อ่านหนังสือบ่อยครั้ง จำนวน 1 คน

หางานอดิเรกทำบ่อยครั้ง จำนวน 3 คน

ร้องไห้บ่อยครั้ง จำนวน 1 คน

คิดว่าไม่ได้มีเราคนเดียวที่มีบุตรยากบ่อยครั้ง จำนวน 2 คน

พูดคุยกับสามี ปรับทุกข์กันเองบ่อยครั้ง จำนวน 3 คน

พูดคุยกับเพื่อนบ้านนาน ๆ ครั้ง จำนวน 1 คน

คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายเผชิญความเครียดโดยการ

ไปเที่ยว จำนวน 1 คน

ทำบุญที่วัด จำนวน 1 คน

คิดว่าสักวันหนึ่งอาจจะมีโอกาสที่จะมีบุตรอยู่บ่อยครั้ง จำนวน 1 คน

ปลอบใจว่าเรายังไม่พร้อมที่จะมีบุตร จำนวน 1 คน

ไม่คิดอะไรมาก จำนวน 1 คน

ทำตัวให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เป็นประจำ จำนวน 1 คน

พูดคุย ปรับทุกข์กับภรรยาเป็นประจำ จำนวน 2 คน

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดและพฤติกรรม การเผชิญความเครียดของกลุ่มสมรสที่มีบุตรยาก ผู้วิจัยได้อภิปรายตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการ วิจัยดังนี้

1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่กลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่กลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่าย หญิง เป็นปัจจัยที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยมีปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นด้านที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงกว่าปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 2) ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่ กลุ่มสมรสที่มีบุตรยากเป็นเหตุการณ์หรือความรู้สึกที่เกิดจากตัวของผู้ที่มีการมีบุตรยากเอง อาทิ ความต้องการมีบุตร การรับรู้และแปลเหตุการณ์ที่เกิดจากภาวะมีบุตรยากของตนเอง การตัดสินใจที่จะมารับการตรวจรักษาและการเลือกวิธีการรักษา ความรู้สึกสูญเสียในสิ่งต่าง ๆ จากกการที่ไม่มีบุตร ได้แก่ การสูญเสียความฝัน ความหวังสำคัญ ๆ ที่ได้วางแผนไว้ ความรู้สึกมีคุณค่าหรือความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะสุขภาพหรืออาการลักษณะ เอกลักษณ์ทางเพศหรือการยอมรับจากสังคม การควบคุมตนเองหรือความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจาก คู่สมรสอีกฝ่าย ครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจและการเงิน สังคม วัฒนธรรม และศาสนา รวมทั้งระบบบริการสุขภาพ เมื่อมีปัจจัยดังกล่าวเข้ามากระทบ แล้วกลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการ ประเมินว่าปัจจัยนั้นเป็นภาวะที่ทำให้ตนเองเกิดความไม่สมดุลทางด้านจิตใจ หรือเป็นภาวะที่ทำให้เกิดอันตราย สูญเสีย หรือคุกคามต่อตนเอง คู่สมรสฝ่ายหญิงก็จะเกิดความเครียดขึ้น

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเครียดด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลทำให้กลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าด้าน ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง

(ดังแสดงในตารางที่ 2) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บทบาทการเป็นมารดาที่มีความสำคัญมากต่อเอกลักษณ์ทางเพศของฝ่ายหญิง การไม่มีโอกาสได้ตั้งครรภ์ คลอด หรือเลี้ยงดูบุตร จึงทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกกลัว วิตกกังวล สูญเสียความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ทางเพศเป็นอย่างมาก นำมาซึ่งความรู้สึกประหลาดใจ ซ็อก ปฏิเสธ โกรธ รู้สึกผิดหรือตำหนิตนเอง แยกตัว และซึมเศร้า (Mahlstedt, 1985 ; Marshak, 1993 ; Millard, 1991 ; Shepherd, 1992) ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความตึงเครียดทางจิตใจเป็นอย่างมาก แต่จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี พยายามที่จะตั้งครรภ์มาเป็นระยะเวลา 1-5 ปีและมารับการตรวจรักษาในระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี (ดังแสดงในตารางที่ 1) จึงส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการมีบุตรเป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับมาก (ดังแสดงในตารางที่ 3) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของแอบบีย์และคณะ (Abbey et al., 1992) ที่ทำการศึกษถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยาก พบว่า ความต้องการมีบุตรของตนเอง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความเครียดของคู่สมรสฝ่ายหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจอธิบายได้ว่าเนื่องจากบุตรมีความสำคัญต่อเอกลักษณ์ทางเพศของฝ่ายหญิงเป็นอย่างมาก การไม่มีบุตรจึงทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกสูญเสียเอกลักษณ์ทางเพศ สถานภาพ หรือการยอมรับจากสังคม (Mahlstedt, 1985; Pearson, 1992) และบุตรยังมีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส การไม่มีบุตรอาจทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา เช่น สามีไปมีภรรยาใหม่ และ/หรือเกิดการหย่าร้าง เป็นต้น (หะทัย เทพพิสัย และอุรุษา เทพพิสัย, 2533) เมื่อฝ่ายหญิงให้ความสำคัญกับการมีบุตรมาก ความต้องการมีบุตรของตนเอง จึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับมากตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกอร์รี่และคณะ (Gorrie et al., 1994) ที่ว่าระดับของความเครียดนั้นจะแตกต่างกันไปตามระดับความสำคัญหรือความต้องการบุตรของคู่สมรสแต่ละฝ่าย

ส่วนปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับ

เล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 3) ในกระบวนการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาภาวะมีบุตรยาก เช่น การร่วมเพศตามระยะเวลาที่แพทย์กำหนด การตรวจสอบหลังร่วมเพศ เป็นต้น อาจจะมีผลทำให้การมีเพศสัมพันธ์ตามธรรมชาติลดลง แต่เป็นการตอบสนองที่จำเป็นทางการแพทย์มากขึ้น การที่ต้องปฏิบัติตามแผนการรักษาของแพทย์อยู่บ่อยครั้งอาจส่งผลให้ความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยาก (Cottle, 1991; Pearson, 1992) แต่จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การที่คู่สมรสฝ่ายหญิงมีความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ในระดับเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ที่ลดลงนั้นเป็นผลมาจากแผนการรักษาของแพทย์ซึ่งเกิดขึ้นชั่วคราว เมื่อผ่านกระบวนการนั้นไปแล้วความรู้สึกต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงกลับสู่สภาวะปกติ

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง รองลงมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 2) เมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงิน ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านคู่สมรส ระบบบริการสุขภาพ และครอบครัว ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงต่ำที่สุด คือ ด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา (ดังแสดงในตารางที่ 4)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงินเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 4) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากการตรวจวินิจฉัยและการรักษาภาวะมีบุตรยากนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ผู้ที่มีสิทธิ์เบิกค่ารักษาพยาบาลก็ไม่สามารถเบิกคืนได้ และส่วนใหญ่จะต้องใช้เวลาในการตรวจวินิจฉัยและรักษาเป็นระยะเวลาตามขั้นตอนหรือกระบวนการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยาก ซึ่งถ้าการตรวจหรือรักษาเบื้องต้นไม่ประสบผลสำเร็จ จะต้องมีการใช้เทคโนโลยีระดับสูงมาช่วยในการรักษา เช่น การทำเด็กหลอดแก้ว การทำกิฟท์ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ดังแสดงในตารางที่ 1) ค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากนั้นจึงเป็นภาระที่หนักมากสำหรับคู่สมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงินจึง

เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงสูงกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของแอบบีย์และคณะ (Abbey et al., 1992) ที่ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ภาวะเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยาก และเบลนเนอร์ (Blenner, 1992) ที่ทำการศึกษาถึงการรับรู้ภาวะเครียดและตัวสื่อในการรักษาของคู่สมรสที่มีบุตรยาก ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายที่สูงในการตรวจรักษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยาก

ส่วนปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีความเมตตา กรุณา มีความสงสาร เอาใจช่วยเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ (สุพิตรา สุภาพ, 2534) ดังนั้นเมื่อเห็นคู่สมรสที่มีบุตรยาก จึงเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจที่ไม่สามารถมีบุตรได้ มากกว่าที่จะเกิดความรู้สึกว่าเป็นคนที่ผิดไปจากคนปกติในสังคมทั่วไปหรือเป็นคนที่ไม่มีความดี เนื่องจากไม่มีบุตร จากลักษณะของสังคมไทยดังกล่าวปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา จึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา เป็นรายข้อ พบว่า การถูกถามจากบุคคลรอบ ๆ ช่างว่ "ตั้งครรภ์หรือยัง" "เมื่อไรจะมีบุตร" เป็นสถานการณ์ที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงพบมากที่สุด และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การที่เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองปัจจัย (ดังแสดงในตารางที่ 8) อาจอธิบายได้ว่าเนื่องจากสังคมมักคาดหวังว่าเมื่อเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์แล้วคู่สมรสฝ่ายหญิงจะต้องมีโอกาสได้ตั้งครรภ์คลอด และเลี้ยงดูบุตร (Mahlstedt, 1985; Pearson, 1992) ดังนั้นการไม่มีโอกาสได้ตั้งครรภ์ คลอด และเลี้ยงดูบุตรจึงทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความขัดแย้งในบทบาทของตนเองและเกิดความรู้สึกว่าเป็นปมด้อยที่ไม่สามารถทำตามความคาดหวังของสังคมได้ (Cottle, 1991; Pearson, 1992) การที่ต้องตอบคำถามถึงเรื่องของตนเอง ไม่มีบุตรซึ่งเป็นปมด้อยของตนเองอยู่บ่อย ๆ ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกตึงเครียดได้ (Clapp & Swenson, 1992) นอกจากนี้ การที่เพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลางนั้น อาจเนื่องมาจากการได้รับทราบหรือได้เห็นเพื่อนหรือบุคคลใกล้ชิดตั้งครรภ์

หรือคลออดบุตรนั้น ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกอิจฉา น้อยใจ และรู้สึกเจ็บปวดที่ตนเอง ไม่มีโอกาสได้ตั้งครรภ์หรือคลออดบุตรเช่นเดียวกับเพื่อนหรือบุคคลอื่น ๆ (Clapp & Swenson, 1992; Mahlistedt, 1985)

ผลการศึกษาในครั้งนี้นี้ยังพบว่า การที่เพื่อนร่วมงานและเพื่อน ๆ ทราบว่าท่านมีบุตรยาก เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบร้อยละ 92.94 ซึ่งเป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบมากที่สุดนี้ อาจเนื่องมาจากเมื่อคู่สมรสแต่งงานแล้วยังไม่สามารถมีบุตรได้ ก็มักจะพูดคุยปรึกษากับเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อน ๆ เพื่อหาวิธีที่จะช่วยให้ตนเองมีบุตรได้ตามความปรารถนา แต่การที่เพื่อนร่วมงานและเพื่อน ๆ ทราบว่าคู่สมรสมีบุตรยากทำให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อยนั้น อาจเนื่องมาจากภาวะมีบุตรยากไม่ได้เป็นโรคติดต่อหรือ เป็นสิ่งที่สังคมรังเกียจ เพียงแต่อาจจะทำให้คู่สมรสรู้สึกอาย กลัวเพื่อน ๆ จะมองว่าตนเองไม่มีสมรรถภาพทางเพศ การที่เพื่อนร่วมงานและเพื่อน ๆ ทราบว่าคู่สมรสมีบุตรยากจึงก่อให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย

ปัจจัยด้านคู่สมรส เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงรองลงมาจากด้านเศรษฐกิจและการเงิน โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านคู่สมรสเป็นรายชื่อ พบว่าความต้องการมีบุตรของคู่สมรส เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบมากที่สุด และก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับมาก (ดังแสดงในตารางที่ 5) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การมีบุตรถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตสมรส และบุตรยังเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างสามีและภรรยา ช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสยืนยาวขึ้น การมีบุตร จึงทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกว่า ชีวิตสมรสของตนเองนั้นมีหลักประกัน และมีความมั่นคง นอกจากนี้ฝ่ายชายมักต้องการมีบุตรไว้เพื่อสืบสกุล ดังนั้นเมื่อสามีมีความต้องการบุตร แต่ไม่สามารถมีบุตรตามความปรารถนาของสามีได้ คู่สมรสฝ่ายหญิงจะเกิดความรู้สึกว่าชีวิตสมรสของตนเองนั้นไม่มีความมั่นคง กลัวและวิตกกังวลว่าสามีจะไปมีภรรยาใหม่ เพื่อให้มีบุตรไว้สืบสกุล ความต้องการมีบุตรของสามี จึงทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิง เกิดความเครียดมากกว่าความต้องการมีบุตรของตนเอง

สำหรับปัจจัยด้านคู่สมรสที่ก่อให้เกิดความเครียดรองลงมาได้แก่ การที่คู่สมรสกล่าวโทษว่าการมีบุตรยากเป็นปัญหาของท่านเพียงฝ่ายเดียว และการที่ไม่ได้รับกำลังใจความเห็นใจ

หรือการปลอมโยนจากคู่สมรส โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 5) อาจอธิบายได้ว่า เมื่อคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงพบว่าสามีกล่าวโทษว่าตนเอง เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดภาวะมีบุตรยาก รวมทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนทางจิตใจจากสามี จะทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความตึงเครียดทางจิตใจเป็นอย่างมากเนื่องจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสตึงเครียดขึ้น ภรรยาจะรู้สึกโดดเดี่ยวเหมือนถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากสามี ซึ่งถ้าไม่สื่อสารกันอย่างเปิดเผยถึงความรู้สึกที่แท้จริงที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ จะนำมาซึ่งความแตกแยกทางจิตใจอย่างรุนแรง และอาจส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา (Gorrie et al., 1994) ส่วนการที่คู่สมรสมีความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ลดลง เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 5) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ของสามีที่ลดลงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงของการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากเท่านั้น ภายหลังจากสิ้นสุดกระบวนการตรวจหรือรักษาภาวะมีบุตรยากไปแล้วเหตุการณ์ต่าง ๆ จะกลับคืนสู่สภาวะปกติ จึงมีผลทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิง เครียดน้อยที่สุด

ปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากคู่สมรสฝ่ายหญิงที่มารับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก ส่วนใหญ่มารับการตรวจรักษาต่ำกว่า 1 ปี และมารับการตรวจรักษาอยู่ในช่วง 2-10 ครั้ง รวมทั้งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงในการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก (ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาคผนวก ง) ซึ่งจะเห็นว่าคู่สมรสส่วนใหญ่เพิ่งจะเข้าสู่กระบวนการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยาก และจากพฤติกรรมกรมการเผชิญความเครียด คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมกรมการเผชิญความเครียด โดยการพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนที่เคยมีประสบการณ์หรือกำลังอยู่ในภาวะมีบุตรยากเช่นเดียวกัน ในระดับบ่อยครั้งและปานกลาง ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 12) และจากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีคู่สมรสส่วนน้อยที่พบว่าแพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลไม่ตรงกัน หรือไม่ได้รับคำตอบเมื่อมีข้อสงสัย หรือได้รับการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม (ดังแสดงในตารางที่ 9) และจากข้อมูลเพิ่มเติมมีคู่สมรสฝ่ายหญิง 2 ท่านที่บอกว่าแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ ให้การต้อนรับและให้คำแนะนำดี

ปัจจัยทางด้านระบบบริการสุขภาพ จึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพเป็นรายข้อ พบว่า ความล้มเหลวในการรักษา เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เมื่อตัดสินใจมารับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากแล้ว คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงย่อมตั้งความหวังไว้ว่า ตนเองจะต้องมีโอกาสได้ตั้งครรภ์ คลอด หรือเลี้ยงดูบุตรตามที่ปรารถนาได้ แต่เมื่อการรักษาไม่ประสบผลสำเร็จ คู่สมรสฝ่ายหญิงจะเกิดความเครียดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของมายล์ลส์ทีทท์ (Mahlstedt, 1985) ที่ว่า ถ้าผลการตรวจรักษาล้มเหลว จะทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง การควบคุมตนเอง และความนับถือตนเอง เนื่องจากได้พยายามควบคุมตนเอง ทำตามแผนการรักษาของแพทย์ทุกอย่าง ลงทุนทั้ง เวลา เงิน ความเพียรพยายาม และการเสียสละตนเอง เพื่อความหวังว่าจะมีโอกาสได้ตั้งครรภ์ เมื่อผลการรักษาล้มเหลวความหวังต่าง ๆ นิ่งทลายหมดสิ้น นำไปสู่ความตึงเครียดทางจิตใจ

สำหรับปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ ที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงรองลงมา คือ เมื่อทราบผลการวินิจฉัยว่ามีบุตรยาก และเมื่อตรวจหาสาเหตุของการมีบุตรยากไม่ได้ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 9) อาจอธิบายได้ว่าเนื่องจากคนปกติส่วนใหญ่มักคิดว่าการมีบุตรจะมีเมื่อไรก็ได้ถ้าตนเองต้องการ (Clapp & Swenson, 1992) ดังนั้นเมื่อรับทราบว่าตนเองมีบุตรยากความรู้สึกอันดับแรกที่เกิดขึ้น คือ ช็อก ตามมาด้วยความรู้สึกแปลกประหลาดใจ ไม่นั่นใจหรือบางคนอาจจะปฏิเสธความจริง นำมาซึ่งความตึงเครียดทางจิตใจ (Clapp & Swenson, 1992; Gorrie et al., 1994; Menning, 1982) และการตรวจหาสาเหตุของการมีบุตรยากไม่ได้ จะทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกสิ้นหวัง เนื่องจากถ้าไม่ทราบสาเหตุของการมีบุตรยากวิธีการรักษาที่จะได้รับจะต้องรักษาไปเรื่อย ๆ โดยไม่ทราบว่าจะจุดสิ้นสุดของการรักษาอยู่ที่ใด (Clapp & Swenson, 1992)

การซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 9) ถึงแม้ว่าการซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวที่ควรปกปิด จะก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิง แต่จาก

การศึกษาในครั้งนี้พบว่า การซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคู่สมรสฝ่ายหญิงทราบว่าข้อมูลที่ ได้จากการซักประวัติ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการวางแผนการรักษา เพื่อให้ตนเองสามารถตั้งครรภ์ หรือมีบุตรได้ตามความปรารถนา จึงมีผลให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดเพียงเล็กน้อย

นอกจากนี้ยังพบว่า การซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ความถี่ในการมารับการตรวจรักษา การที่ต้องปฏิบัติตามแผนการรักษาเป็นระยะเวลาาน การมีเพศสัมพันธ์ตามแผนการรักษา ความยุ่งยาก ซับซ้อนของวิธีการตรวจรักษา การเดินทางมาตรวจรักษา และการที่ต้องอยู่ภายใต้แผนการรักษาของแพทย์ เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบร้อยละ 81.18 89.41 82.35 81.18 81.18 94.12 และ 88.24 ตามลำดับ ซึ่งเป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบมาก เนื่องจากในกระบวนการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากคู่สมรสจะต้อง ได้รับการซักประวัติหรือสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ปฏิบัติตามแผนการรักษาเป็นระยะเวลาาน มีเพศสัมพันธ์ตามแผนการรักษา มารับการตรวจรักษาบ่อย ๆ และได้พบกับความยุ่งยาก ซับซ้อนของวิธีการตรวจรักษาเกือบทุกคน แต่การที่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย อาจเนื่องมาจากคู่สมรสมีความตั้งใจที่จะมารับการตรวจรักษาจากแพทย์ จึงยินยอมที่จะปฏิบัติตามแผนการรักษาของแพทย์ ถึงแม้ว่าการปฏิบัติบางอย่างจะก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรส

ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านครอบครัว เป็นรายชื่อ พบว่าความต้องการมีหลานของปู่ ย่า ตา ยาย เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายหญิงพบมากที่สุด และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เมื่อบุตรแต่งงานมีครอบครัว บิดา มารดา หรือสมาชิกในครอบครัวของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย ย่อมคาดหวังว่าในอนาคตตนเองจะต้องมีหลานไว้เลี้ยงดูหรือชื่นชม โดยเฉพาะครอบครัวของฝ่ายชายมักคาดหวังว่าจะมีหลานไว้สืบสกุลของตนเองต่อไป เมื่อไม่สามารถมีบุตรตามความคาดหวังของสมาชิกในครอบครัวได้ คู่สมรสฝ่ายหญิงจะเกิดความเครียดขึ้น (Pearson, 1992) ส่วนการที่ความต้องการมีหลานของ ปู่ ย่า ตา ยาย ก่อให้เกิดความเครียดในระดับปานกลางนั้น อาจอธิบายได้ว่าเนื่องจากลักษณะครอบครัวของ

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว (ดังแสดงในตารางที่ 1) จึงมีความเป็นอิสระ มีความเป็นตัวของตัวเองสูง สมาชิกในครอบครัว เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่หรือการดำรงชีวิตของคู่สมรสน้อย (สุพิตรา สุภาพ, 2534) ดังนั้นความต้องการมีหลานของ ปู่ ย่า ตา ยาย จึงทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดต่ำกว่าความต้องการบุตรของคู่สมรส ซึ่งเป็นบุคคลที่จะต้องดำเนินชีวิตร่วมกันต่อไปในอนาคต (ดังแสดงในตารางที่ 5) ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวข้ออื่น ๆ ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อยทุกข้อ โดยมีการที่สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยากเป็น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด และเป็นปัจจัยที่พบน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 6) อาจเนื่องมาจาก สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยากได้ และจากลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว อิทธิพลจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว อาจจะมีผลกระทบทำให้คู่สมรสเกิดความเครียดได้บ้างแต่ในระดับเล็กน้อย การที่สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยากจึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ในระดับเล็กน้อย

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย

ผลการศึกษารั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย เป็นปัจจัยที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยมีปัจจัยภายในในตัวบุคคลเป็นด้านที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงกว่าปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 2)

การที่ปัจจัยภายในในตัวบุคคล เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายสูงกว่าปัจจัยภายนอกตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 2) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บุตรเป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่ามากสำหรับครอบครัว และทำให้คู่สมรสฝ่ายชายได้มีโอกาสแสดงบทบาทของการเป็นบิดา (Mahlstedt, 1985) นอกจากนั้นบุตรยังเป็นผู้สืบสกุล เป็นผู้สืบทอดมรดก และในสังคมไทยบุตรต้องใช้นามสกุลของบิดา คู่สมรสฝ่ายชายจึงมีความต้องการบุตรไว้สืบสกุลมากกว่าฝ่ายหญิง การไม่มีบุตรจึงทำให้คู่สมรสฝ่าย

ชายเกิดความรู้สึก กลัว วิตกกังวล สูญเสียความเป็นชายชาติวี และรู้สึกว่าตนเองไม่มีสมรรถภาพทางเพศ และการที่ปัจจัยภายในตัวบุคคลก่อให้เกิดความเครียดในระดับปานกลางนั้น อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี พยายามที่จะตั้งครรรภ์มาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี และมารับการตรวจรักษาในระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี (ดังแสดงในตารางที่ 1) จึงส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นรายข้อ พบว่า การไม่มีบุตรไว้สืบสกุล เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 3) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเชอร์รอด (Sherrod, 1995) ที่ทำการศึกษาเชิงคุณภาพถึงทัศนคติของฝ่ายชายที่มีต่อภาวะมีบุตรยาก ผลการศึกษานพบว่าความคาดหวังของฝ่ายชาย คือ ต้องการมีบุตรไว้สืบสายเลือดหรือสืบวงศ์ตระกูลและคงไว้ซึ่งความรู้สึกเป็นอมตะในสายเลือด และในสังคมไทยครอบครัวจะต้องมีหน้าที่ในการผลิตหรือสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ให้แก่สังคม (สุพิตรา สุภาพ, 2534) ดังนั้นเมื่อคู่สมรสฝ่ายชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ไม่สามารถมีบุตรไว้สืบสกุลตามที่คาดหวังได้ จึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชายสูงที่สุด

ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชายต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในชีวิตการแต่งงานลดลง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 3) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เบนาซอนและคณะ (Benazon et al., 1992) ที่ทำการศึกษาถึงภาวะเครียด ความพึงพอใจทางเพศ และการปรับตัวในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีบุตรยาก ผลพบว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสฝ่ายชาย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่ตั้งครรภ์ของภรรยาหรือระดับความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ แต่ขึ้นอยู่กับระดับความเครียดที่คู่สมรสฝ่ายชายประสบ

นอกจากนี้ผลการศึกษาในครั้งนี้นี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายรองลงมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 2) เมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงิน เป็นด้านที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านคู่สมรส ด้านครอบครัว

และด้านระบบบริการสุขภาพ ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ ด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา (ดังแสดงในตารางที่ 4)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงินเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชายสูงที่สุดเช่นเดียวกับคู่สมรสฝ่ายหญิง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 4) ทั้งนี้อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง

ส่วนปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชายต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนาเป็นรายชื่อ พบว่าการถูกถามจากบุคคลรอบ ๆ ช่าง ว่า "เมื่อไรจะมีบุตร" เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การที่สังคมไม่ยอมรับวิธีการรักษาภาวะมีบุตรยาก เช่น การผสมเทียมโดยใช้น้ำอสุจิของผู้อื่น เป็นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 8) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สังคมมักคาดหวังว่าเมื่อฝ่ายชายแต่งงานแล้วจะต้องมีบุตรไว้สืบสกุล ดังนั้นการไม่มีบุตรจึงทำให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความรู้สึกผิดที่ไม่สามารถทำตามความคาดหวังของสังคมได้ (Cottle, 1991; Pearson, 1992) นอกจากนี้ การไม่มีบุตรยังทำให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความรู้สึกสูญเสียคุณค่าในความเป็นชาย การถูกถามจากบุคคลรอบ ๆ ช่าง ว่า "เมื่อไรจะมีบุตร" จึงทำให้คู่สมรสฝ่ายชายรู้สึกอาย กลัวถูกสังคมหรือเพื่อน ๆ มองว่าตนเองเป็นคนที่ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ ไม่มีความเป็นชายชาตรี และจากข้อมูลพบว่า การถูกถามจากบุคคลรอบ ๆ ช่าง ว่า "เมื่อไรจะมีบุตร" เป็นสถานการณ์ที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมากที่สุด การที่ต้องตอบคำถามถึงเรื่องของตนเอง ไม่มีบุตร ซึ่งเป็นปมด้อยของตนเองอยู่บ่อย ๆ ทำให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดได้เช่นเดียวกัน และการที่สังคมไม่ยอมรับวิธีการรักษาภาวะมีบุตรยาก ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับปานกลางนั้น อาจอธิบายได้ว่า ในบางสังคมหรือความรู้สึกของบุคคลบางคน ยังมีความขัดแย้งทางด้านความคิดหรือความรู้สึกเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูง เช่น การผสมเทียม การทำเด็กหลอดแก้ว เป็นต้น ว่าเป็นสิ่งที่ผิดธรรมชาติหรือผิดศีลธรรม (Gorrie et al., 1994)

จากการศึกษาในครั้งนี้นี้ยังพบว่า การที่เพื่อนร่วมงานและเพื่อน ๆ ทราบว่าท่านมี

บุตรยาก เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมาก ร้อยละ 88.24 แต่ก่อให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย ทั้งนี้อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับฝ่ายหญิง

ปัจจัยด้านคู่สมรส เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านคู่สมรสเป็นรายข้อ พบว่าความต้องการมีบุตรของคู่สมรส เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมากที่สุดและก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับมาก (ดังแสดงในตารางที่ 5) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าคู่สมรสเป็นภรรยาที่จะต้องดำเนินชีวิตร่วมกันไปตลอดชีวิตการสมรส ดังนั้นความต้องการมีบุตรของภรรยา จึงเป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อการดำเนินชีวิตครอบครัวที่ราบรื่น เมื่อภรรยามีความต้องการบุตรมากจึงส่งผลให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับมากตามไปด้วย ส่วนปัจจัยด้านคู่สมรสที่เหลือก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อยทุกข้อ โดยมีการไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับการรักษาภาวะมีบุตรยากของคู่สมรสเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบลนเนอร์ (Blenner, 1992) ที่พบว่าการที่คู่สมรสอีกฝ่ายไม่เห็นด้วยกับการรักษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คู่สมรสเกิดความเครียดขึ้น แต่การที่คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับต่ำที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากลักษณะของครอบครัวไทยฝ่ายชายจะเป็นใหญ่กว่าฝ่ายหญิงและเป็นผู้นำครอบครัว ฝ่ายหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังความคิดเห็นของฝ่ายชายมากกว่า (สุพิศราสุภาพ, 2534) การไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับการรักษาภาวะมีบุตรยากของคู่สมรสฝ่ายหญิง จึงทำให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับต่ำที่สุด

ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านครอบครัวเป็นรายข้อ พบว่าความต้องการมีหลานของปู่ ย่า ตา ยาย เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมากที่สุด และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดสูงที่สุดเช่นเดียวกับฝ่ายหญิง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับฝ่ายหญิง ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวที่เหลือ ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อยทุกข้อ โดยมีการที่สมาชิกในครอบครัวคิดว่าการมีบุตรยากเป็นสิ่งผิดปกติ เป็นปัจจัยที่ทำให้

คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความเครียดต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคู่สมรสฝ่ายชายมีแนวโน้มที่จะมองว่า ภาวะมีบุตรยากเป็นปัญหาของภรรยา มากกว่าจะเป็นปัญหาของตนเอง และสังคมก็มักมองว่าภาวะมีบุตรยากเป็นปัญหาของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย (Pearson, 1992) ดังนั้นการที่สมาชิกในครอบครัว คิดว่าการมีบุตรยากเป็นสิ่งผิดปกติ จึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายต่ำที่สุด และการที่สมาชิกในครอบครัว ไม่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยากเป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายพบน้อยที่สุด (ดังแสดงในตารางที่ 6) แสดงว่าสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยอมรับเรื่องการมีบุตรยากได้ ปัจจัยทางด้านครอบครัวจึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย

ปัจจัยทางด้านระบบบริการสุขภาพ เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 4) อาจเนื่องมาจาก ในกระบวนการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยาก คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย จะเป็นฝ่ายที่ได้รับการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาน้อยกว่าฝ่ายหญิง ถึงแม้ว่าสาเหตุของการมีบุตรยากนั้นจะเกิดจากฝ่ายชายก็ตาม (Marshak, 1993) และคู่สมรสฝ่ายชาย ที่ได้รับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก ส่วนใหญ่ได้รับการตรวจรักษาต่ำกว่า 1 ปี และมารับการตรวจรักษาอยู่ในช่วง 2-10 ครั้ง (ดังแสดงในตารางที่ 1) ซึ่งจะเห็นว่าคู่สมรสส่วนใหญ่ เพิ่งจะเข้าสู่กระบวนการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยาก และคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียด โดยการพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยาก และวิธีการรักษา ร่วมกับมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนที่เคยมีประสบการณ์หรือกำลังอยู่ในภาวะมีบุตรยากเช่นเดียวกัน ในระดับบ่อยครั้งและปานกลาง ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 12) ปัจจัยทางด้านระบบบริการสุขภาพ จึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพเป็นรายข้อ พบว่า ความล้มเหลวในการรักษา เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชายสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า เมื่อตัดสินใจมารับการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากแล้ว คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย ย่อมตั้งความหวังไว้ว่า ตนเองจะต้องสามารถมีบุตรตามที่ปรารถนาได้ แต่เมื่อการรักษาไม่ประสบผลสำเร็จ หรือไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ทำให้คู่สมรสฝ่ายชายเกิดความรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ และสิ้นหวัง นำมาซึ่งความ

ตึงเครียดทางด้านจิตใจ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายชาย รองลงมาได้แก่ เมื่อตรวจหาสาเหตุของการมีบุตรยากไม่ได้ และเมื่อทราบผลการวินิจฉัยว่ามีบุตรยาก โดยมี ค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับคู่สมรสฝ่ายหญิง ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดต่ำที่สุด คือ ท่าที่ใช้ในการตรวจ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 9) อาจเนื่องมาจาก ท่าที่ใช้ในการตรวจของฝ่ายชายมีเพียงท่าเดียว คือ การตรวจร่างกายทั่วไป และอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก ซึ่งสถานที่ตรวจร่างกายมีความเป็นส่วนตัว และแพทย์ที่ตรวจส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายเช่นเดียวกัน ท่าที่ใช้ในการตรวจ จึงมีผลทำให้คู่สมรสฝ่ายชายเครียดต่ำที่สุดและเครียดในระดับเล็กน้อย

นอกจากนี้ผลการศึกษาในครั้งนี่ยังพบว่า การตรวจวินิจฉัยหรือการตรวจรักษาในช่วงเวลาที่แพทย์กำหนด ความถี่ในการมารับการตรวจรักษา การมีเพศสัมพันธ์ตามแผนการรักษา การเดินทางมาตรวจรักษา และการที่ต้องอยู่ภายใต้แผนการรักษาของแพทย์ เป็นปัจจัยที่คู่สมรสฝ่ายชายพบมากถึง ร้อยละ 80.00 85.88 80.00 90.59 และ 83.53 ตามลำดับ แต่ก่อให้เกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย ทั้งนี้อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับฝ่ายหญิง

3. พฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดร่วมกันทั้ง 3 ด้าน เพื่อเผชิญกับความเครียดที่เกิดขึ้นจากภาวะมีบุตรยาก โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมโดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 11) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ภาวะมีบุตรยากเป็นสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิง เนื่องจากการไม่มีบุตรก่อให้เกิดความรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ สับสน และนำมาซึ่งความปวดร้าวทางจิตใจ และเมื่อผ่านเข้ามาในกระบวนการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยาก ซึ่งมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน และต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานในการตรวจและรักษา โดยไม่ทราบว่า จะสิ้นสุดเมื่อใด และการรักษานั้นจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ภาวะมีบุตรยากจึงเป็นภาวะวิกฤติอย่างหนึ่งของชีวิต ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงอยู่ตลอดเวลา (Clapp

& Swenson, 1992; Cottle, 1991; Menning, 1980; Pearson, 1992) และมีปัจจัยหลายๆ อย่างทั้งจากภายในและภายนอกตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ซึ่งจากผลการศึกษาค้างนี้ พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยภายนอกตัวบุคคลก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 2) เมื่อบุคคลประเมินว่ามีสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดเข้ามากระทบตนเอง บุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเพื่อจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น โดยมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดร่วมกัน แต่จะใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านใดมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการประเมินสถานการณ์ของแต่ละบุคคลและแหล่งประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในการเผชิญความเครียด (Lazarus & Folkman, 1984)

การที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยรวมทั้ง 3 ด้านในระดับปานกลางนั้น แสดงว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดตามการประเมินของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงมาก จึงมีผลทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา และมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์น้อยที่สุด (ดังแสดงในตารางที่ 11) การที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมมากกว่าด้านการเผชิญหน้ากับปัญหานั้น (ดังแสดงในตารางที่ 2) แสดงว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการรับรู้ถึงความรุนแรงของปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดว่า มีความรุนแรงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งลาซารุสและลอเนียร์ (Lazarus & Launier, 1978) กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีการประเมินว่าสิ่งที่มาคุกคามมีระดับความรุนแรงมาก บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะใช้กลไกทางจิตในการเผชิญความเครียดสูง เพื่อลดหรือบรรเทาความเครียดที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระตุ้นให้มีการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา แต่เมื่อพิจารณาระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรม จะพบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมในระดับปานกลาง แต่ในขณะเดียวกันก็มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา ในระดับปาน

กลางไปพร้อม ๆ กันด้วย (ดังแสดงในตารางที่ 11) มิได้มุ่งแต่จะขจัดอารมณ์และความเครียด โดยการเลือกรับรู้ปัญหาเพียงอย่างเดียว ซึ่งลาซารุสกล่าวว่าในชีวิตประจำวันบุคคลจะนำเอารูปแบบของพฤติกรรมและการเผชิญความเครียดทั้งสองวิธีนี้มาใช้ร่วมกันเสมอ และอาจมีการใช้สลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับการประเมินสถานการณ์ของบุคคลในขณะนั้น (Lazarus & Launier, 1978)

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 11) พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม ที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ใช้มากที่สุด คือ การยอมรับว่าตนเองมีบุตรยาก โดยมีการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง (ดังแสดงในตารางที่ 14) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเบเคอร์ และควินเคิร์ต (Baker and Quinkert, 1983) ที่พบว่า การยอมรับภาวะมีบุตรยาก เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่คู่สมรสฝ่ายหญิง ใช้เพื่อเผชิญกับความเครียดที่เกิดขึ้นจากภาวะมีบุตรยาก ส่วนพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม ที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงใช้รองลงมาในระดับบ่อยครั้ง ได้แก่ การพยายามหาอะไรทำเพื่อไม่ให้ยุ่งวุ่นวาย จากคำถามปลายเปิดพบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมักจะหากิจกรรมต่าง ๆ ทำเพื่อไม่ให้ยุ่งวุ่นวาย โดยการไปทำบุญที่วัด ไปเที่ยว ฟังเพลง อ่านหนังสือ หรือทำงานอดิเรก ในระดับบ่อยครั้ง และพยายามมองปัญหาที่เกิดขึ้นว่า ไม่ใช่สิ่งที่รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ (ดังแสดงในภาคผนวก ค และตารางที่ 14) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเดวิสและเดียร์แมน (Davis and Dearman, 1992) ที่พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจะพยายามทำตนเองให้ห่างจากเรื่องมีบุตรยาก เช่น ทำงานให้ยุ่ง ไม่คิดถึงเรื่องที่มีบุตรยาก เป็นต้น ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าจากการที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการยอมรับว่าตนเองมีบุตรยากอยู่บ่อยครั้ง แสดงถึงว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงมีการตระหนักถึงปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่เป็นอย่างดี และพยายามแก้ไขปัญหานั้นโดยการพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา และไปพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการรักษาภาวะมีบุตรยาก แต่ในระหว่างการรอคอยผลการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาภาวะนั้นคู่สมรสฝ่ายหญิงจะเกิดความเครียดมาก เนื่องจากไม่แน่ใจว่าตนเองจะสามารถมีบุตรตามความต้องการได้หรือไม่ การพยายามหาอะไรทำเพื่อไม่ให้ยุ่งวุ่นวาย หรือการพยายามมองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าไม่ใช่สิ่งที่รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ จะช่วยให้ตนเองเกิดความรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียดที่กำลังเผชิญอยู่นำไปสู่การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพต่อไป (ชอลดา พันธุ์เสนา, 2536; Lazarus &

Folkman, 1984)

นอกจากนี้ยังพบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ไม่เคยใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม โดยการปล่อยให้บุคคลอื่นช่วยแก้ไขปัญหาหรือควบคุมสถานการณ์แทน (ดังแสดงในตารางที่ 14) แสดงให้เห็นว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงพยายามที่จะควบคุมตนเองให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาวะมีบุตรยากเป็นปัญหาของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย ในการมารับการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาภาวะมีบุตรยากจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายที่จะปฏิบัติตามแผนการรักษาของแพทย์อย่างเคร่งครัด คู่สมรสจึงตระหนักดีว่าตนเองเท่านั้นที่จะแก้ไขปัญหาคือ บุคคลอื่นไม่สามารถควบคุมสถานการณ์นี้แทนได้

จากผลการศึกษาในครั้งนี้นพบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 11) โดยพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหาที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงใช้มากที่สุดคือ การพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา (ดังแสดงในตารางที่ 12) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบเคอร์และควินเคิร์ต (Baker and Quinkert, 1983) และ เดวิสและเดียร์แมน (Davis and Dearman, 1992) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคู่สมรสฝ่ายหญิงที่มีบุตรยาก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลพบว่าการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยาก เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่คู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ในการเผชิญความเครียดจากภาวะมีบุตรยาก ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ภาวะมีบุตรยากมีผลทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกไม่แน่นอนหรือไม่แน่ใจว่าตนเองจะมีโอกาสตั้งครรภ์หรือมีบุตรได้หรือไม่ หรือเมื่อมารับบริการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยากแล้ว การรักษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ภายในระยะเวลาเท่าไร สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงรู้สึกว่าไม่สามารถควบคุมตนเองหรือสถานการณ์ได้เหมือนปกติ ซึ่งจากผลการศึกษาของฟิปปส์ (Phipps, 1993) ที่ทำการศึกษาถึงความรู้สึกที่สัมพันธ์กับภาวะมีบุตรยาก พบว่า ฝ่ายหญิงจะมีความรู้สึกสูญเสียความสามารถในการควบคุมตนเองมากกว่าฝ่ายชาย ดังนั้นคู่สมรสฝ่ายหญิงจึงพยายามจะควบคุมตนเองและสถานการณ์อีกครั้ง โดยการพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษาในระดับบ่อยครั้ง (ดังแสดงในตารางที่ 12) และสอดคล้องกับคำกล่าวของลาซาร์สและลอเนียร์ (1978) ที่ว่า ถ้าบุคคลเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจ หรือคลุมเครือเป็นอย่างมาก บุคคลจะเลือกใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยการ

แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม

สำหรับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ กลุ่มสมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีการใช้อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง (ดังแสดงในตารางที่ 11) อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากภาวะมีบุตรยาก เป็นสถานการณ์ที่คู่สมรสฝ่ายหญิงประเมินว่าตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ โดยการมารับการรักษากับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการรักษาภาวะมีบุตรยาก ถึงแม้จะไม่สามารถใช้ระยะเวลายาวนานเท่าไรในการรักษา แต่ก็ยังมีความหวังว่าตนเองยังมีโอกาสที่จะมีบุตร ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของลาซารัสและ โฟล์คแมน (1984) ที่ว่าสถานการณ์ใดที่บุคคลประเมินว่าตนเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้แล้ว บุคคลจึงจะใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์มากกว่าด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา โดยพฤติกรรมที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ใช้มากที่สุด คือ การเก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียว รองลงมาได้แก่ การเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลวร้ายที่อาจเกิดขึ้น และการกระวนกระวาย หงุดหงิด โดยมีระดับความถี่ในการใช้อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 พฤติกรรม (ดังแสดงในตารางที่ 13) ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า การที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลวร้ายที่อาจเกิดขึ้น แสดงว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงมีความเข้าใจถึงภาวะมีบุตรยากของตนเองเป็นอย่างดี และการที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยการเก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียว และมีความกระวน กระวาย หงุดหงิด แสดงให้เห็นว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีการใช้กลไกการป้องกันทางจิตร่วมกับการควบคุมอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยลดความกดดันทางอารมณ์และความเข้มแข็งของจิตใจจะช่วยให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และกระตุ้นให้มีการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา รวมทั้งช่วยให้บุคคลมีการตั้งความคาดหวังที่ดีสามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ซอลดา พันธุเสนา, 2536; Lazarus & Folkman, 1984) และการที่คู่สมรสฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยการเก็บเป็นความกังวลใจอยู่ในระดับปานกลางนั้น สอดคล้องกับคำกล่าวของมาฮ์ลส์ตีต (Mahlstedt, 1985) ที่ว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากจะพยายามเก็บกอดอารมณ์หรือความรู้สึกของตนเองไว้ภายใน ไม่แสดงออกแม้กับคู่สมรสของตนเอง เนื่องจากต่างฝ่ายต่างพยายามทำตัวเองให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าตนเอง เข้มแข็ง

จากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง ไม่เคยใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ โดยการกล่าวโทษบุคคลอื่นว่าเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหา

หรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ ระบายความเครียดกับคนอื่นหรือสิ่งของ และการระบายออกด้วยการพูดเอะอะ โวยวาย ส่ายแขน สบตสาบาน (ดังแสดงในตารางที่ 13) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงพยายามที่จะคงไว้ซึ่งการควบคุมตนเอง

4. พฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดร่วมกันทั้ง 3 ด้าน เพื่อเผชิญกับความเครียดที่เกิดขึ้นจากภาวะมีบุตรยาก โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมโดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 11) ทั้งนี้อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับฝ่ายหญิง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม และมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์น้อยที่สุด (ดังแสดงในตารางที่ 11) การที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ ถือว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดที่เหมาะสม เนื่องจากการเผชิญหน้ากับปัญหาเป็นพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปรับตัว เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด (Lazarus & Launier, 1978; Lazarus & Folkman, 1984)

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 11) โดยพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหาที่ใช้มากที่สุด คือ การพยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น และพิจารณาปัญหาอย่างละเอียดรอบคอบ รองลงมาได้แก่ การพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา (ดังแสดงในตารางที่ 12) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของฟิปปส์ (Phipps, 1993) ที่ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลพบว่าการใช้กระบวนการทางความคิดในการแก้ปัญหาเป็นพฤติกรรมหนึ่งในสามพฤติกรรมที่คู่สมรสฝ่ายชายใช้ในการเผชิญความเครียด

จากภาวะมีบุตรยาก บิลลิงและมูส (Billing and Moos, 1984, cited in McNett, 1987) กล่าวว่า การมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เป็นผลดีที่แสดงถึงว่ามีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในครั้งนี่ยังพบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 11) โดยพฤติกรรมที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายใช้มากที่สุด คือ การมองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าไม่ใช่สิ่งที่รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ โดยมีการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 14) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เพศชายเป็นเพศที่ถูกสังคมยกย่องว่าเป็นเพศที่แข็งแกร่ง เข้มแข็ง สามารถเผชิญกับปัญหาได้ดี (Gass & Chang, 1989) จึงมีการใช้พฤติกรรมในข้อนี้มากเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางเพศของตน และการที่ไม่รู้สึกท้อแท้หรือหมดหวังที่จะแก้ไขปัญหา โดยมีการมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่สิ่งที่รุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ แสดงถึงว่าบุคคลนั้นมีพลังที่จะช่วยส่งเสริมความพยายามในการจัดการกับปัญหานั้นอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นบุคคลที่สามารถปรับตัวเผชิญกับปัญหาได้ดี (ชอลดา พันธุเสนา, 2536; สมจิต หนูเจริญกุล, 2534) ส่วนพฤติกรรมที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายใช้รองลงมา ได้แก่ การมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องปกติของชีวิตที่ทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหา และยอมรับปัญหาร่วมกับการพยายามหาเหตุผลที่ดีของการไม่มีบุตร โดยมีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองพฤติกรรม (ดังแสดงในตารางที่ 14) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเชอร์รอด (Sherrod, 1995) ที่พบว่า การใช้เหตุผลหรือการหาเหตุผลที่ดีให้กับตนเอง เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายใช้เพื่อเผชิญกับความเครียดที่เกิดจากภาวะมีบุตรยากของตนเอง ซึ่งเป็นการเลือกรับรู้ปัญหาในทางบวก หรือเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งที่ดี เพื่อให้ตนเองรู้สึกผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากภาวะมีบุตรยากไปพร้อม ๆ กับการแก้ไขปัญหา

ในการศึกษาครั้งนี่ยังพบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายไม่เคยใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อม โดยการปล่อยให้บุคคลอื่นช่วยแก้ไขปัญหาหรือควบคุมสถานการณ์แทน (ดังแสดงในตารางที่ 14) แสดงให้เห็นว่าคู่สมรสฝ่ายชายพยายามที่จะควบคุมตนเองให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ภาวะมีบุตรยากเป็นปัญหาของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย ในการมารับการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาภาวะมีบุตรยาก จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายที่

จะปฏิบัติตามแผนการรักษาของแพทย์อย่างเคร่งครัด คู่สมรสจึงตระหนักดีว่าตนเองเท่านั้นที่จะแก้ไขปัญหาค่าได้ บุคคลอื่นไม่สามารถควบคุมสถานการณ์นั้นแทนได้

สำหรับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย มีการใช้อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง (ดังแสดงในตารางที่ 11) โดยพฤติกรรมการเผชิญความเครียดที่มากที่สุด คือการเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลวร้ายที่อาจเกิดขึ้น รองลงมาได้แก่ การเก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียว โดยมีระดับความถี่ในการใช้อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 พฤติกรรม (ดังแสดงในตารางที่ 13) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า การที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการเตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์เลวร้ายที่อาจเกิดขึ้น แสดงว่าคู่สมรสฝ่ายชายมีความเข้าใจถึงภาวะมีบุตรยากของตนเองเป็นอย่างดี และการที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียด โดยการเก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียว รวมทั้งมีการสร้างจินตนาการขึ้นใหม่เพื่อปลอบใจตนเอง แสดงให้เห็นว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีการใช้กลไกการป้องกันทางจิตร่วมกับการควบคุมอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยลดความกดดันทางอารมณ์และเพิ่มความเข้มแข็งของจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและกระตุ้นให้มีการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหารวมทั้งช่วยให้บุคคลมีการตั้งความคาดหวังที่ดีที่สามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ซอลดา พันธุเสนา, 2536; Lazarus & Folkman, 1984) และการที่คู่สมรสฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียด โดยการเก็บเป็นความกังวลใจอยู่คนเดียวนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของเชอร์รอด (Sherrod, 1995) ที่พบว่า การเก็บความเจ็บปวดและอารมณ์ต่างๆ ไว้ภายใน เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายใช้เพื่อเผชิญกับความเครียดที่เกิดจากภาวะมีบุตรยากของตนเอง และสอดคล้องกับคำกล่าวของมาล์ลสตี๊ดท์ (Mahlstedt, 1985) ที่ว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากจะพยายามเก็บกอดอารมณ์หรือความรู้สึกของตนเองไว้ภายในไม่แสดงออกแม้กับคู่สมรสของตนเอง เนื่องจากต่างฝ่ายต่างพยายามทำตัวเองให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าตนเองเข้มแข็ง

อนึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายไม่เคยใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ โดยการกล่าวโทษบุคคลอื่นว่าเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ และระบายความเครียดกับคนอื่นหรือสิ่งของ (ดังแสดงในตารางที่ 13) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายพยายามที่จะคงไว้ซึ่งการควบคุมตนเอง ทั้งนี้

อาจอธิบายได้ว่า ภาวะมีบุตรยากเป็นสถานการณ์ที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นและคงอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน เปรียบได้กับการเจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง (Sandelowski, Holditch - Davis, & Harris, 1990) แต่มีความหวังเป็นระยะ ๆ ตามวงจรของการรักษาว่าตนเองอาจจะมีบุตรได้ ดังนั้นความเครียดที่เกิดขึ้นจึงอยู่ในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 2) เมื่อบุคคลประเมินว่าไม่รุนแรง จึงไม่เคยใช้พฤติกรรมจัดการเผชิญความเครียดดังกล่าว และที่คู่สมรสฝ่ายชายมีการใช้พฤติกรรมจัดการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้งนั้น อาจอธิบายได้ว่า ภาวะมีบุตรยาก เป็นสถานการณ์ที่คู่สมรสฝ่ายชายประเมินว่าตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ โดยมารับการรักษากับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการรักษาภาวะมีบุตรยาก ถึงแม้จะไม่ทราบว่าต้องใช้เวลายาวนานเท่าไรในการรักษา แต่ก็ยังมีความหวังว่าตนเองยังมีโอกาสที่จะมีบุตร ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ลาซารุสและโพลค์แมน (Lazarus and Folkman, 1984) ที่ว่า สถานการณ์ใดที่บุคคลประเมินว่าตนเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้แล้ว บุคคลจึงจะเลือกใช้พฤติกรรมจัดการเผชิญความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ มากกว่าด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา

5. เปรียบเทียบปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

ผลการศึกษานพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดทั้งปัจจัยภายในและภายนอกตัวบุคคลทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย โดยก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลางและฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย แต่เมื่อทดสอบด้วยสถิติแล้วไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้านคู่สมรสเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง สูงกว่าฝ่ายชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลางและฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดด้านอื่น ๆ ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายในระดับเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดจะพบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายเกือบทุกด้าน ยกเว้นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลด้าน

ครอบครัวที่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง แต่เมื่อทดสอบด้วยสถิติแล้ว ไม่มีความแตกต่างกัน (ดังแสดงในตารางที่ 10)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดโดยรวม ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย โดยก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลางและฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 10) อาจอธิบายได้ว่าเนื่องจากภาวะมีบุตรยากส่งผลกระทบต่อ เอกลักษณ์ทางเพศ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ภาพลักษณ์ และการควบคุมตนเองของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย เนื่องจากธรรมชาติได้สร้างให้หญิงมีสรีระของร่างกายที่เหมาะสมสำหรับการตั้งครรภ์ การคลอด และการเลี้ยงดูบุตร สังคมจึงคาดหวังว่า การมีบุตรเป็นบทบาทที่สำคัญของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย (Pearson, 1992; Sandelowski, 1994) นอกจากนี้ในกระบวนการของการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาภาวะมีบุตรยาก ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำมากกว่าฝ่ายชาย (Marshak, 1993) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของดานิลูค (Daniluk, 1988) ที่ทำการศึกษาดังผลกระทบบนและภายนอกตัวบุคคลจากภาวะมีบุตรยาก และเบนาชอนและคณะ (Benazon et al., 1992) ที่ทำการศึกษาดังภาวะเครียดในคู่สมรสที่มีบุตรยาก ซึ่งพบว่าคู่สมรสฝ่ายหญิงมีระดับของความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายในช่วงระยะเวลาของการตรวจวินิจฉัย และจากข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าสาเหตุของการมีบุตรยากส่วนใหญ่เกิดจากฝ่ายหญิง (ดังแสดงในตารางที่ 1) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงส่งผลให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีระดับความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย

ปัจจัยภายในตัวบุคคล ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียด พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย (ดังแสดงในตารางที่ 10) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฟิปปส์ (Phipps, 1993) ที่พบว่าภาวะมีบุตรยากมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และความสามารถในการควบคุมตนเอง ของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย และการศึกษาของเฮิร์ทและเฮิร์ท (Hirsch and Hirsch, 1989) ที่พบว่า การไม่มีบุตร ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกว่าไม่มีความเป็นหญิงหลงเหลืออยู่เลย ส่วนฝ่ายชายก็เกิดความรู้สึกสูญเสียคุณค่าในความเป็นชายเช่นกัน กล่าวถึงสังคมมองว่าตนเองไม่มีสมรรถภาพทางเพศ หรือไม่มีความเป็นชายชาตรี แต่ฝ่ายชายจะมีความรู้สึกสูญเสียเอก-

ลักษณะทางเพศน้อยกว่าฝ่ายหญิง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก สังคมมักคาดหวังว่า การตั้งครรรภ์ การคลอด และการเลี้ยงดูบุตร เป็นบทบาทของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย บทบาทการเป็นมารดาจึงมีความสำคัญมากในเอกลักษณ์ของเพศหญิง และในกระบวนการตรวจวินิจฉัยหรือรักษาภาวะมีบุตรยาก ส่วนมากฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำมากกว่าฝ่ายชาย ไม่ว่าจะสาเหตุของความผิดปกติจะอยู่ที่ฝ่ายใด คู่สมรสฝ่ายหญิงจึงรู้สึกสูญเสียความสามารถในการควบคุมตนเองมากกว่าฝ่ายชาย แต่คู่สมรสฝ่ายชายจะมีความต้องการบุตรไว้เพื่อสืบสกุลของตนเองมากกว่าฝ่ายหญิง

เมื่อพิจารณาปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่แล้วค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจะสูงกว่าฝ่ายชายเกือบทุกข้อ และเมื่อพิจารณาระดับของความเครียด พบว่าความต้องการมีบุตรของตนเอง เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับมากแต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 3) ทั้งนี้เนื่องจาก สังคมคาดหวังว่าการตั้งครรรภ์ การคลอดและการเลี้ยงดูบุตรเป็นบทบาทที่สำคัญของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย บุตรจึงมีความสำคัญต่อเอกลักษณ์ของเพศหญิงมาก เมื่อบุตรมีความสำคัญต่อฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชายระดับความเครียดของฝ่ายหญิงจึงสูงกว่าฝ่ายชาย (Gorrie et al., 1994; Mahlstedt, 1985; Pearson, 1992) ความรู้สึกเศร้าโศกแต่ไม่มีทางระบายออก เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง แต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 3) ทั้งนี้เนื่องจาก คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจะเกิดความรู้สึกเศร้าโศกมากกว่าฝ่ายชาย (Lalos et al., 1986 cited in Marshak, 1993) และความรู้สึกกลัวอันตรายจากการตรวจหรือรักษาภาวะมีบุตรยาก เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง แต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากการตรวจหรือรักษาภาวะมีบุตรยากนั้น จะกระทำที่ฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย (Marshak, 1993) จึงมีผลทำให้ฝ่ายหญิงเกิดความรู้สึกเครียดมากกว่าฝ่ายชาย ส่วนความรู้สึกที่ว่าตนเอง ไม่มีสมรรถภาพทางเพศ เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อยแต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับปานกลาง (ดังแสดงในตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ความรู้สึกที่ว่าตนเอง ไม่มีสมรรถภาพทางเพศมีความสำคัญต่อฝ่ายชายมากกว่าฝ่ายหญิง เนื่องจากการไม่มีสมรรถภาพทางเพศทำให้ฝ่ายชายมีความรู้สึกที่ว่าตนเอง ไม่มีความเป็นชายอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่การไม่มีสมรรถภาพทางเพศมี

ผลต่อเอกลักษณ์ทางเพศของฝ่ายหญิงน้อยมาก (Pearson, 1992)

ส่วนปัจจัยภายนอกตัวบุคคลโดยรวม ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายในระดับเล็กน้อยเช่นเดียวกัน (ดังแสดงในตารางที่ 10) แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านคู่สมรส ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสฝ่ายหญิงในระดับปานกลาง แต่ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 10) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าภาวะมีบุตรยากมีสาเหตุเกิดมาจากฝ่ายหญิงเป็นส่วนใหญ่ ถ้าสามีมีความต้องการบุตรมากแต่ไม่สามารถมีบุตรตามความต้องการของสามีได้ ภรรยาอาจรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความมั่นคงในชีวิตสมรส กลัวว่าสามีจะไปมีภรรยาใหม่ หรือเกิดการหย่าร้างในที่สุด ปัจจัยทางด้านคู่สมรสจึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงสูงกว่าฝ่ายชาย

แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านคู่สมรสเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่แล้วค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจะสูงกว่าฝ่ายชายเกือบทุกข้อ และเมื่อพิจารณาระดับของความเครียด พบว่า การที่คู่สมรสกลัวว่าการมีบุตรยากเป็นปัญหาของท่านเพียงฝ่ายเดียว การที่คู่สมรสไม่พูดคุยเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงกับท่านเกี่ยวกับเรื่องมีบุตรยาก และการที่ไม่ได้รับกำลังใจ ความเห็นใจหรือการปลอบโยนจากคู่สมรส เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง แต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 3) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ในสังคมไทยส่วนมากภรรยามักเป็นฝ่ายที่จะต้องปรับตัวเข้าหาสามี (สุพันธ์รา สุภาพ, 2534) และฝ่ายหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ต้องการการสนับสนุนทางด้านจิตใจหรือต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นมากกว่าฝ่ายชาย (Levinson, 1985 cited in Hawthorne, 1994) ปัจจัยดังกล่าวจึงมีผลทำให้ฝ่ายหญิงมีระดับความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย

ปัจจัยด้านครอบครัวก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากทั้งสองฝ่ายในระดับเล็กน้อยเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียด พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง (ดังแสดงในตารางที่ 10) แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านครอบครัวเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่แล้วค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายจะสูงกว่าฝ่ายหญิงเกือบทุกข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องจากฝ่ายชายเป็นหัวหน้า

ครอบครัว เมื่อตนเองไม่สามารถมีบุตรไว้สืบสกุลของตนเองต่อไปได้ จึงส่งผลให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดมากกว่าฝ่ายหญิง

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงินก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน (ดังแสดงในตารางที่ 10) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า คู่สมรสส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพทั้งสองฝ่าย (ดังแสดงในตารางที่ 1) จึงร่วมกันรับผิดชอบทั้งรายรับและรายจ่ายของครอบครัว ไม่ได้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายชายเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นเงินที่จะนำมาเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยาก จึงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเงินก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากในระดับเล็กน้อยทั้งสองฝ่าย แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียด พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย (ดังแสดงในตารางที่ 10) ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า สังคมมีแนวโน้มที่จะมองว่า ภาวะมีบุตรยากเป็นปัญหาของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย เนื่องจากสังคมมักคาดหวังว่าการตั้งครรภ์ การคลอด และการเลี้ยงดูบุตร เป็นบทบาทที่สำคัญต่อเอกลักษณ์ทางเพศของฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย ปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา จึงก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงสูงกว่าฝ่ายชาย

ปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ ก่อให้เกิดความเครียดแก่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายในระดับเล็กน้อยเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดพบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย (ดังแสดงในตารางที่ 10) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของดานิลุก (Daniluk, 1988) ที่ทำการศึกษาดังผลกระทบภายในและภายนอกตัวบุคคลจากภาวะมีบุตรยาก เบนาซอนและคณะ (Benazon et al., 1992) ที่ทำการศึกษาดังภาวะเครียดในคู่สมรสที่มีบุตรยาก และฮอลแมนและคณะ (Halman et al, 1994) ที่ทำการศึกษาดังความแตกต่างระหว่างเพศและการรับรู้เรื่องการตั้งครรภ์ระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยาก ซึ่งพบว่าทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายมีการรับรู้ว่าการตรวจรักษาภาวะมีบุตรยากเป็นภาวะที่ทำให้เกิดความเครียดเช่นเดียวกันแต่ฝ่ายหญิงจะมีระดับของความเครียดสูงกว่าฝ่ายชาย ทั้งนี้

อาจเนื่องจากในกระบวนการตรวจวินิจฉัยและรักษาภาวะมีบุตรยาก คู่สมรสฝ่ายหญิงจะได้รับการตรวจหรือรักษามากกว่าคู่สมรสฝ่ายชาย

แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่แล้วค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจะสูงกว่าฝ่ายชาย และเมื่อพิจารณาระดับของความเครียด พบว่า การที่ไม่ได้รับคำตอบเมื่อมีข้อสงสัย และการสื่อสารของแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น พูดเร็ว พูดทวน พูดคุยน้อยเกินไป ใช้ศัพท์ทางการแพทย์ เป็นต้น เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง แต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้จะแตกต่างกันไปตามการประเมินสถานการณ์ของแต่ละบุคคล ส่วนความเจ็บปวดจากวิธีการตรวจรักษา และการตรวจรักษาทำให้ท่านไม่สามารถวางแผนในอนาคตได้ เป็นปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับปานกลาง แต่ทำให้ฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ในขั้นตอนของการตรวจวินิจฉัยหรือการรักษาภาวะมีบุตรยากนั้น ฝ่ายหญิงจะต้องได้รับการตรวจหรือรักษามากกว่าฝ่ายชาย และการตรวจบางอย่างก่อให้เกิดความเจ็บปวดและความไม่สุขสบาย เช่น การรับประทานยา การฉีดยา การผ่าตัด เป็นต้น (Marshak, 1993; Millard, 1991; Shepherd, 1992) ฝ่ายหญิงจึงเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ และเป็นฝ่ายที่จะต้องมาพบแพทย์มากกว่าฝ่ายชาย

ส่วนปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ ที่คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายมีระดับความเครียดสูงกว่าฝ่ายหญิง ได้แก่ แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยาก วิธีการตรวจรักษาและการปฏิบัติตัวน้อยเกินไป แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจความรู้สึกของคู่สมรสที่มีบุตรยากอย่างแท้จริง และความท่างเห็นและการไม่ให้ความสนใจของแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชายเกิดความเครียดในระดับปานกลาง แต่ทำให้ฝ่ายหญิงเกิดความเครียดในระดับเล็กน้อย (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้จะแตกต่างกันไปตามการประเมินสถานการณ์และการแปลความของแต่ละบุคคล

6. เปรียบเทียบพฤติกรรมการเผชิญความเครียดระหว่างคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง และฝ่ายชาย

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยรวมและด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมสูงกว่าฝ่ายชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.001 ตามลำดับ ส่วนด้านการเผชิญหน้ากับปัญหาและด้านการจัดการกับอารมณ์ของคู่สมรสฝ่ายหญิงและชายไม่มีความแตกต่างกัน (ดังแสดงในตารางที่ 15)

จากผลการศึกษาที่พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง มีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดโดยรวมสูงกว่าฝ่ายชายนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของเมอร์เซอร์และเฟอร์คีทซ์ (Mercer and Ferketich, 1988) ที่พบว่าฝ่ายหญิงมักค้นหาความช่วยเหลือและได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมากกว่าฝ่ายชาย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของฟิปปส์ (Phipps, 1993) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของคู่สมรสที่มีบุตรยาก พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิง และฝ่ายชายมีพฤติกรรมการเผชิญความเครียดเหมือนกันอยู่ 3 พฤติกรรม คือ ใช้กระบวนการทางความคิดในการแก้ปัญหา การหลีกเลี่ยง และคิดว่าเป็นการลงโทษจากพระเจ้า ส่วนฝ่ายหญิงใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดมากกว่าฝ่ายชายอีก 2 พฤติกรรม คือ การพูดคุยระบายความรู้สึก และคิดให้เป็นเรื่องสนุกสนานขบขัน และจากการที่คู่สมรสฝ่ายหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ฝ่ายชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความเครียดอยู่ในระดับเล็กน้อย แสดงว่าฝ่ายหญิงมีระดับของความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายจึงส่งผลให้ฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดสูงกว่าฝ่ายชายตามไปด้วย

เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากทั้งสองฝ่ายมีการใช้พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ถึงแม้ฝ่ายชายจะต้องมีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องรับผิดชอบภาวะการเงินและเศรษฐกิจในบ้าน ทำให้ต้องพบกับปัญหาบ่อยๆ และต้องคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหามenosกว่าฝ่ายหญิง และสังคมยอมรับว่าเพศชายเป็นเพศที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการแก้ไขปัญหได้ดีกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงเป็นเพศที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น (Levinson, 1985 cited in Hawthorne, 1994) แต่ภาวะมีบุตรยากมีผลกระทบต่อเอกลักษณ์ทางเพศ ความนับถือตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ภาพลักษณ์

และการควบคุมตนเองของคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจึงมีความจำเป็นต้องพยายามค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากและวิธีการรักษา และพยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้นด้วยตนเองในระดับบ่อยครั้ง (ดังแสดงในตารางที่ 12) เพื่อช่วยให้ตนเองรู้สึกว่ายังสามารถควบคุมตนเองได้ และมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองหรือมีการยอมรับนับถือตนเองมากขึ้น ดังนั้นคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงจึงมีการใช้พฤติกรรมความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหา ไม่แตกต่าง ไปจากคู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายชาย

ส่วนพฤติกรรมความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าคู่สมรสที่มีบุตรยากทั้งสองฝ่าย มีการใช้พฤติกรรมความเครียดด้านการจัดการกับอารมณ์ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าภาวะมีบุตรยากเปรียบเสมือนกับการเจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ที่มีความหวังว่าตนเองจะหายจากการเจ็บป่วยนี้ทุก ๆ รอบประจำเดือน คือมีความหวังว่าไม่รอบประจำเดือนก็ในรอบประจำเดือนหน้าตนเองอาจจะตั้งครรภ์ จึงพยายามตั้งใจ ทูมเท็งร่างกาย แรงใจ และกำลังทรัพย์ เพื่อปฏิบัติตามแผนการรักษาของแพทย์ ดังนั้นคู่สมรสที่มีบุตรยากจึงมีแนวโน้มที่จะใช้พฤติกรรมความเครียดด้านการเผชิญหน้ากับปัญหามากกว่าที่จะใช้การจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่ามีหลายพฤติกรรมของด้านการจัดการกับอารมณ์ที่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายไม่ได้ใช้เลย (ดังแสดงในตารางที่ 13) นอกจากนี้จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยแห่งการใช้เหตุผล สามารถเข้าใจเหตุการณ์ และรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสุขุม จิตใจหนักแน่น ไม่วู่วาม จึงมักใช้เหตุและผลในการเผชิญกับปัญหามากกว่าอารมณ์ (สุนัตรา สุภาพ, 2534)

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า คู่สมรสที่มีบุตรยากฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมความเครียดด้านการแก้ปัญหาทางอ้อมสูงกว่าฝ่ายชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังแสดงในตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ภาวะมีบุตรยากก่อให้เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์แก่คู่สมรสฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะเลือกรับรู้ปัญหาในทางที่ตีและพยายามค้นหาแหล่งที่จะช่วยสนับสนุนทางด้านจิตใจเพื่อช่วยให้ตนเองรู้สึกบรรเทาหรือลดความเครียดมากกว่าฝ่ายชาย